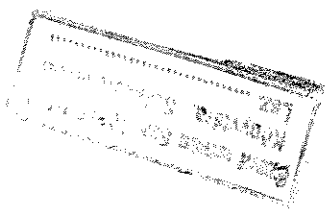


ÜZLETI TERVEZÉS

tantervi modul

a mezőgazdasági, az erdészeti és az élelmiszeripari
OKI 52; 53; 54; 55; 71 számú
szakképesítésekhez



Szerző:
Horváth József

Lektor: Wilheimné Ádám Ibolya
Márcsik Sándor

2004.

ISBN 963 9317 57 8

Magyarország csatlakozása az Európai Unióhoz új alapokra helyezte az emberek gondolkodását. A gazdaság átszervezése követelménnyé vált, a megkezdett és az elmúlt években már részben alkalmazott jogharmonizáció során bevezetett új szabályokat a csatlakozás időpontjában azonnal alkalmazni kellett. A csatlakozás hatása fokozottan jelenkezett az agrárszférán belül a termelésben, a felvásárlásban, a feldolgozásban és az élelmiszer kereskedelemben, valamint a termelésben gazdálkodók támogatási rendszerében is.

A termelésben lévő szakemberek mellett a ma még iskolai oktatásban, a mezőgazdasági (technikus) szakképzésben részt vevő tanulókat, mint a **leendő gazdákat és szakembereket** is el kell látni a megfelelő információkkal, gyakorlati ismeretekkel ahhoz, hogy a gazdaságuk gyorsan fejlődjen, a lehető legoptimálisabb helyzetbe kerüljenek. A gazdák szempontról a csatlakozás csak akkor lehet sikeres, ha igénybe tudják venni a helyzettüknek legjobban megfelelő Unió támogatási formákat, képesek lesznek a legmegfelelőbb termelési szerkezetet kialakítani. Ehhez gyorsan és alaposan meg kell ismerniük ezt a rendszert.

Ez egy szakmai ismeret modul, amely bemutatja az **EU** mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatások igénylése során szükséges pályázati rendszereket. A számviteli ismereteket olyan mélységben taglalja amennyi szükséges ahhoz, hogy az üzleti terv készítésében az alkalmazni lehessen. A tananyag legfontosabb célkitűzése az EU-s elvárásoknak megfelelő pályázathoz csatlakozó **üzleti terv** készítésének bemutatása. A tananyag elsajátítása után a tanuló, vagy a támogatást igénylő gazda, önállóan tudjon olyan üzleti tervet készíteni, vagy a számadara elkészített üzleti tervet szakmailag és számszakilag is értelmezni, hogy az sikeres legyen a pályázati elnyerésében. A tananyaghoz kapcsolódó gazdaságtervezési számítások is ezt a célt szolgálják.

Ez az oktatási modul szervesen illeszkedik az **Európai Unió Ismeretek** tananyag modulhoz, annak ismereteit feltételezi, és azokat nem isméli meg. Ezek a modulok a **Gazdálkodási-, vállalkozási és szervezési ismeretek** tananyagának szakmai szövegeit használják, és szorosan kapcsolódnak hozzá. A tananyag elsajátítása feltételez olyan számítástechnikai alapismereteket, amelyek alapján a gazdaságtervezési számításokhoz biztosított program alkalmazhatóvá válik.

Ajánlom ezen ismeretanyagot mindazok figyelmébe, akik az EU agrárszabályozással kapcsolatba kerülnek, mint termelők és azoknak is, akik részt vesznek a jelenben vagy a jövőben gabona ágazati szabályozásban és annak végrehajtásában.

Szerző

II. világháborút követően a politikailag és gazdaságilag két részre szakadt Európában a mezőgazdasági termelés drasztikusan visszaesett. A visszaesés oka a termelési ismeretekkel rendelkező gazdálkodók körében elszorított veszteség mellett a technikai eszközök hiányában keresendő. A hányagazdálkodás miatt az élelmiszerellátás akadózott, így Nyugat-Európa élelmiszer behozatra szorult. Gondot okozott a mezőgazdaságban a termelők a-
 lacsony jóvédelme, valamint a magas termelési költségek és az alacsony hatékonyság. A béke megőrzése mellett ezek az okok vezettek oda, hogy Európa egyes nemzeteinek kom-
 nyai egymással kölcsönös előnyökön alapuló szerződéseket kötöttek. A szerződések közül kiemelkedő az **Európai Gazdasági Közösséget** megalapító **Római Szerződés** (1957), melyben a közös piac létesítésének szándéka, a személyek, áruk, szolgáltatások és a tőke szabad áramlása mellett az integrációs célok között megjelent a **közös**
agrárpolitika (KAP) megvalósításának a célkitűzése is.

KAP céljai a következők voltak (Római Szerződés 39. cikkelye alapján):

- a mezőgazdasági termelés és termelékenység növelése műszaki fejlesztéssel és a munkaadó optimális kihasználásával
- a mezőgazdasággal foglalkozó népesség számára az élel- és jóvédelmi színvonal növelése
- a mezőgazdasági termékek piacának stabilizálása
- az élelmiszer-ellátás folyamatos biztosítása
- az élelmiszerek mellánys foglalkozói ártának biztosítása.

A Római Szerződésben megfogalmazott KAP céljainak elérési módját, s az alkalmazandó agrárpolitikai eszközöket az akkori tagországok („Hatok”) mezőgazdasági miniszterei a **stresai** (1958) konferencián dolgozták ki. Itt körvonalazódott a közös mezőgazdasági politika **alapelvi**, az alábbiak szerint:

- a mezőgazdaság a nemzeti gazdaság lényeges területe
- az agrárpiacon központi szabályozó eleme az ár
- szoros kapcsolat kidolgozása az agrárstruktúra és a piacpolitika között
- elősegíteni az agrárgazdaság szerkes illészkedését a nemzeti gazdaságba
- a családi gazdaságok erejének és versenyképességének fokozása.

A fenti alapelvek magyarástására a KAP szabályozásának részletes eszközrendszerét is meghatározták. **A KAP szabályozása olyan közös piaci szabályzók és mecha-
 nizmusok összességét jelenti, amely meghatározott termékek vagy termékcsoport piacának zavaraitalan működését biztosítja** (pl. gabonapiac, cukorpiac, tej- és tejtermékek szabályozása, stb.).
 Bevezetését követő évtizedekben a KAP biztosította a mezőgazdasági termelés fokozását, a mezőgazdaságból elők megfellelő jóvédelmeszerkes szintjét, a célkitűzéseknek megfellelően.

1.1. Európai Unió agrárrendtartása

Az élelmiszertermelés Európa egyik legfontosabb gazdasági ágazata, mely egyúttal fontos politikai tényező is. Ez elsősorban abban nyilvánul meg, hogy minden ember köthet ehhez az ágazathoz mint termelő, vagy annak valamely termékéhez mint fogyasztó. A szociális jólét és a javuló életszínvonal nem lenne elérhető az élelmiszertermelés magas teljesítménye nélkül. Az Európai Unió állampolgárai ezzel tisztában is vannak, ezért az agrárágazatot ennek megfelelően kezelik, a termelésben résztvevő gazdák pedig az ágazat súlyának megfelelően érvényesítik érdekeiket.

A mezőgazdaság támogatásának fontos eleme a **magasan kialakított árak** rendszere. Az EU polgárai hajlandóak elfogadni ezeket a magas árakat, hisz jóvedelmüknek meg így is kevesebb hányadát költik élelmiszerekre, mint a kívülről országok lakosai. A fogyasztók a magasabb árakban azt is elismerik, hogy a terméssel, és a vidék egyensúlyának megtartásában a mezőgazdaság alapteremtő szerepet játszik. Ehhez azonban a **gazdálkodókat vidéken kell tartani**, számukra megfelelő szintű jóvedelemmel járó tevékenységet kell biztosítani. Ezek az intézkedések, valamint az **élelmiszer biztonsági követelmények** többéltőltségeket eredményeznek, melyeket szintén a termelői árkban kell érvényre juttatni.

A támogatással fenntartott, **felaprózott birtokstruktúra** (az európai családi birtokrendszer) egyre inkább ellentmondásba kerül a korszerű technika felhasználási lehetőségeivel. Ezért a támogatott **termelői árak folyamatos csökkentése** az agrárstruktúra változás egyik fontos alapelve lett az EU-ban. A termelői támogatások csökkentését követelik meg a Világkereskedelmi Szervezetben (WTO) folytatott tárgyalásokon kötött megállapodások is, melyekhez az EU is csatlakozott.

Az Unióban megvalósuló egységes agrárstruktúra a költségvetés döntő hányadát használja fel a **mezőgazdaság és a vidékfejlesztés finanszírozására**. Mivel a közösség területén ebben az ágazatban hosszú időn keresztül a költségvetés nagy részét felmérészt **fültermelés** kezelése lett a jellemző, így a KAP alapítókészevé vált a **termelés és a piaci lehetőségek összehangolása**. A termelés támogatása ezért elsősorban olyan agrártermékek mennyiségének előállítására korlátozódik, amelyek a belső fogyasztást elégítik ki, vagy exporttámogatással kivihetők az Unió területéről. A közösség szabályozási rendszerében senki nem korlátoznak abban, hogy egy-egy termékbeől mennyit állítható elő, de a támogatások juttatása csak adott mennyiségekre korlátozódik. A termelés mennyiségének fokozása egyre több helyen okoz elviselhetetlen **környezeti terhelést**, így a támogatási célok meghatározásánál az agrárrium általakritását szolgáló vidékfejlesztési, környezeti, illétve jóléti fenntartási feladatok kerülnek előtérbe. Ezeknek a feladatoknak a megvalósítására az alapanyag-termelő gazdák és az élelmiszer-feldolgozó üzemek hatékonyságnövelési és korszerűsítési kényszer alatt állnak.

Az agrárium sajátosságai és korlátozott versenyképessége miatt szigorú rendtartást kellett bevezetni, és kell fenntartani a továbbiakban is. A legfontosabb mezőgazdasági termékek előállításában tehát nem az egyes tagországok, hanem a közösség törvényeit alkalmazzák. Ezért a **csatlakozó országok** az agrárszabályozással, rendtartással kapcsolatos törvényeket hatályon kívül helyezték és csatlakozás után a **KAP rendtartását érvényesítették**. Különösen vonatkozik ez az élelmiszertermelésre, mivel itt a biztonság kiemelkedően fontos, melyek összehangolták a növény és állategészségügyi tennivalókat, végülként tűzvesztésként a fogyasztók védelmét az élelmiszerek okozta károsodásokkal szemben.

Unió a legtöbb mezőgazdasági termék esetében nemcsak a legnagyobb termelő a világon, hanem a legnagyobb exportőr is. Ezt segíti elő a **közösségi preferencia** (előnyben való részesítés) elvnek következetes alkalmazása, ami a termelők támogatásában, és az import elleni piacvédelemben nyilvánul meg. A piacvédelem szabályozásának liberalizációját (szabályozás eltörlését) szorgalmazza a WTO, így az elkövetkező években a piacvédelemi eszközök módjának hosszú távú alkalmazási lehetősége csökkenni fog.

A csatlakozó országok számára, az EU tagságból eredően a közösség területére szállított termékek többé nem minősülnek importnak, ezért semmiféle korlátozás alá nem esnek, ugyanakkor ezeket a termékeket is védik a még közepétől megélt importkorlátozó előírások. Az **EU rendtartása sikeresen tartja fenn a termelés és a piac összhangját**, képes védeni és stabilizálni a belső piacot, megfelelő profitot biztosítva a termelőknek az alábbi piacszabályozó **eszközök** alkalmazásával:

- **egységes árak**
- **felileg kivonás a piacról (intervenció)**
- **termelési szabályozó intézkedések: területpihenítés, magántörlet támogatás**
- **importkorlátozás**
- **exporttámogatás.**

Állattenyésztés területén a közvein tövedelemelőítő támogatás csak a szigorúan szabályozott, termelésben korlátozott szarvasmarha-, juh- és kecske-ágazatokban juttatható, míg a sertés- és baromfi-tenyésztésben a szabályozás ártételes, ugyanis a takarmányárak stabilizálásán keresztül valószínűleg meg. Ez utóbbi ágazatokban a túlerelés megelőzése a termelőkre háruló feladat.

A fentiek figyelembevételével tovább kell fokozni az Unió gazdák **versenyképességét** az alábbi területeken:

- **minőségbiztosítás**
- **technológiai fejlesztés**
- **szakképzés**
- **szaktanácsadás**
- **kis- és közepvállalkozások erősítése, versenyhátrányuk mérséklése**
- **élelmiszerbiztonság növelése.**

1.2 EU agrárpolitika és reformjai, AGENDA 2000

A közös Agrárpolitika megreformálására egyidejűleg több nyomós ok is kényszerítette az Európai Uniót. Ezek között szerepelnek az újabb WTO tárgyalásokon hozott döntések, amelyek az agrártámogatások körének szűkítését, erőteljes leépítését írják elő. Unió a KAP reformjával, különösen a termelés és a termelési támogatások elválasztásával javuló helyzetet teremti az agrárpiacra.

A megkezdett reformokat az új kihívásoknak megfelelően (WTO szerződések, EU bővítés, stb.) tovább kellett folytatni, melyeket az **AGENDA 2000** (ejtsd: addsenda) reformcsomag-ban jeleníthet meg. Az AGENDA 2000 dokumentumot 1999-ben a berlini Európai Tanács fogadta el. A **változások lényegesebb elemei** a következők:

- tovább csökkentették a termelői árakat, és növelték a kompenzálásra korábban bevezetett közvetlen kifizetéseket
- a piacszabályozási intézkedésekhez **vidékfejlesztési intézkedéseket** kapcsoltak bevezeték a **modulációt**, melyben a tagállamok részére lehetővé tették, hogy a közvetlen kifizetések legfeljebb 20 százalékát környezetivédelmi és egyéb nem közvetlen agrártermelési célra átcsoportosíthassák, és ennek megfelelően használhassák fel.

Az AGENDA 2000 a következő agrárpolitikát 7 évre (2000-2006.) határozza meg, majd a 2003-ra előírt felülvizsgálat az alábbi célkitűzésekkel módosította: az EU agrártámogatási versenyképességének fokozása az által, hogy a piaci zavar elhárítására alkalmazott intervenciók árakat tovább csökkentik. Ezzel a termelőket a valódi piachoz való jobb alkalmazkodásra készítik, miközben védik őket a szélsőséges áringadozástól.

A KAP reform tervezte a korábbi **15 tagállamra** vonatkozóan készült, így rájuk szabottan születtek meg a döntések. Ezek a döntések tették lehetővé a bővítés pénzügyi feltehetően biztosítását úgy, hogy az agrárkiadások összegét a 2006. évre tervezett szinten 2013-ig befagyaszthatták, illetve az csak az az inflációval arányosan növekedhet, 2013-tól pedig csökkenést irányoztak elő.

A legfontosabb reformok összefoglalása:

A támogatások elválasztása a termelésről. Az **üzemhez kötött összevont támogatási rendszer** bevezetésének célja, hogy tovább csökkentse a fulltermelést egyes mezőgazdasági ágazatokban. Az új rendszer két meghatározó elemre épül:

- a gabonafélékre
- szarvasmarha ágazatra.

A gabonáról a jövőben a támogatások legalább 75 %-át a termelésről és a gabonafajliról függetlenül **hektáronként átalány** formában fogják biztosítani. Az átalánynál választani lehet a szántóföldi- vagy a gyep/legelő támogatás között. Ez ösztönző hatással lesz az extenzív legelőre alapozó üzemek erősödésére és így a környezetterhelés csökkentésére vonatkozó elképzelések érvényesülésére.

- a speciális húsmarha támogatás 75 %-át továbbra is a termelési függően lehet kifizetni
- az anyatehén prémium 100 %-ig és a vágási támogatás 40 %-ig terjedő termeléshez kötése
- a vágási támogatás, mint eddig, 100 %-ban a termelési függően fizethető ki.

- Degresszió és moduláció:** A gazdasági termeléshez kötött támogatások egy része a fôvôben többé nem kôzvetlenül a termelô üzemekbe jut, hanem a vidékfejlesztésre a kötelezô **modulációnak** megfelelôen. Ennek során a támogatás mértékét 2007-ig lépcsôzetesen 5 %-kal (2005: 3 %, 2006: 4 %, 2007: 5 %) csôkentesítik, s az így befolyasztott összegek 80 %-a a tagállamok nemzeti költségvetésébe kerül vissza és ott strukturális támogatásként a vidéki térségek fejlesztését szolgálja. A moduláció csak az évenként 5000 euróval több támogatásban részesülô gazdaságokai érinti. Az 5000 euró támogatás átlagosan 16-20 ha-os üzemmagnyságot takar, és így a termelôk 30 %-át érinti. A támogatások további csôkentesítet (degresszió) nem hervezik.

Az EU a közösségi termelőknek különböző termékeikre **minimum árat** garantál, ami részben felelté van a mindenkori világpiaci árnak.

A közvetlen kifizetések és a termelés elválasztása az új tagokra (2004-ben belépett 10 tag) csak bizonyos időszaki kötetben vonatkozik. A moduláció, a pénzügyi feigyelem az új tagokra mindaddig nem vonatkozik, amíg a közvetlen kifizéseik el nem érik az EU szintet.

A fenti felismerések vezettek el a **többfunkciós európai agrármodell** megfogalmazásához, az elterjesztést szolgáló közös agrár- és vidékpolitika 1992. évi reformjához. Ez a reform indította a KAP termeléspolitikai pillérjének kiegészítéséként a környezetit, társadalmi, regionális, szociális és foglalkoztatási elemeket tartalmazó **vidékpolitikai (ökoszociális) pillér** létrejöttét.

A **fenntartható mezőgazdaság** többfunkciós jellegét figyelembe véve a következő legfontosabb megvalósítandó célokat jelenti:

- értékes beltartalmú, szermaradvány mentes, egészséges, biztonságos termékek előállításuk
- meg nem újítható nyersanyagok energiatárolásának csökkentése, illetve elkerülése
- a talajt, vizeket, levegőt érintő környezetterhelés csökkentése, illetve elkerülése
- a kultúrta ápolása és a biológiai rend fenntartása
- a vidék kulturális és agrokulturális értékeinek megőrzése
- munkalehetőség és elfoglaldható földelének biztosítása a lehető legtöbb ember számára.

A mezőgazdaság az egyszerű áruitermelő gazdaságnál mindig többet jelentett az ember életében. Az élelmiszer és egyéb nyersanyagok előállításán túl jelentette az élővilágot, a talajt, a talajt, a vizet, a lakókörnyezetet ami munkát, megélhetést nyújtott a vidék emberek és közössége számára. A mezőgazdaságban az elmúlt évtizedekben alkalmazott agrárpárosítás, termelésmaximalizációs törekvések után vissza kell térni a termelési feladatok biztosítása mellett, a regionálisban elterő, környezetit, társadalmi, és foglalkoztatási feladatok is ellátó környezetikimélő és megőrző feladatokhoz. E feladatok a termeléssel egyenrangú, az egész társadalom és a helyi közösségek számára egyaránt fontos ökoszociális szolgáltatások. Ezek nem importálható közjavak, helyben keletkeznek amelyekért a mezőgazdaságot, a gazdálkodót fizetésig illeti meg.

1.3 Integrált vidékfejlesztés az Unióban

2007. január 1-vel vezeti be azokat).
 má 2005. január 1-től teljes körűen alkalmazza-e vagy nem az új előírásokat, vagy csak alkalmazására és az új kötelezettségek időbeli bevezetésére (tagállam dönthet arról, hogy a reform nagy rugalmasságot enged meg a tagállamoknak a közvetlen támogatások nemzeti forrásból kiegészítését területalapú támogatás (120,75 eur/ha/év), amelyet a tagország ugyanilyen értékben a helyi gyümölcsűknél bevezetett maximális támogatható terület és a hozzá kapcsolódó a szartított takarmány támogatás beépítése a közvetlen kifizetésekbe a te) (pontosabban a va- és soványtejt) intervenció árnak csökkentése Országot közvetlenül érintő döntések néhány eleme:

KAP reform magyarországi hatása

- szaktanácsadók szervezése tagországi hatáskör.
- termelők bekapcsolása önkéntes
- A tagországoknak 2007-től kötelezően szaktanácsadók lehetőséget kell biztosítani a termelők részére (2006-ig a rendszer önkéntesen létrehozható) az alábbiak szerint:

Szaktanácsadás

A Közös Agrár- és Vidékpolitika (CARPE, Common Agricultural and Rural Policy for Europe) kiadalkítása úgy jelenik meg a támogatások oldaláról, hogy a korábban ismertetteknek megfelelően csökkennék az **első pillérhez** kapcsolódó termelési támogatások összegei, és az így felszabaduló források átkerülnék a **második pillérhez**, az agrár-környezeti és vidékfejlesztéshez. A két pillér aránya az EU agrárköltségvetésében 2003-ban még csak 12 %, de a csatlakozott új országgal kötött koppenhágai megállapodásban a vidékfejlesztési források aránya már 2004-2006 között is 52 %, lásd az 1. táblázatot.

1. táblázat: A 2004-ben csatlakozott országok 2004-2006-os közösségi agrártámogatási keretei a koppenhágai megállapodás szerint.

Ország	EU forrás (millió €)		Mg. term. (ezer ha)	EU forrás (€/ha mg.ter./3 év)		Átlag
	1. pillér ¹	2. pillér ²		1. pillér ¹	2. pillér ²	
	Össz.	Össz.		Össz.	Össz.	
Lengyelország	2094	2543	18443	113,5	137,9	55
Magyarország	949	534	6193	153,2	86,2	36
Csehország	638	482	4280	149,1	112,6	43
Litvánia	291	434	3496	83,2	124,1	60
Szlovákia	275	352	627	112,5	144,0	56
Szlovénia	152	250	780	194,9	320,5	62
Lettország	110	291	2488	44,2	117,0	73
Estonszág	120	134	254	83,7	93,4	53
Ciprus	48	66	526	91,3	125,5	58
Málta	5	24	29	41,7	200,0	83
Összesen/	4682	5110	9792	40204	116,5	52

Forrás: Az EU agrártámogatása 2003. 8. évf.

1: Közzvetlen kifizetések és piaci intézkedések forráskereje = termelési típusú támogatások
2: Vidékfejlesztési intézkedések forráskereje = ökoszociális típusú támogatások (EMOGA Garancia Részleg, 80 %-os EU társfinanszírozás)

Magyarország számára a 2004-2006-os időszakra az alábbi EU forráskerek állnak rendelkezésre a 2. táblázat szerint, melyhez a hazai költségvetés mintegy 32 milliárd forintot biztosít.

2. táblázat: Magyarország 2004-2006-os közösségi agrártámogatás Uniók keretei a koppenhágai megállapodás szerint (milliárd Ft)

Támogatási formák		2004	2005	2006	Összesen
1. pillér	- közvetlen kifizetések	-	66,3	79,0	145,3
	- piaci támogatások	15,8	38,0	38,0	91,8
	- összesen	15,8	104,3	117,0	237,1
2. pillér	- vidékfejlesztési támogatások	41,1	44,9	47,7	133,7
Mindösszesen:		56,9	149,2	164,7	370,8

Forrás: Az EU agrártámogatása 2003. 8. évf.

Megjegyzés: 1 € = 250 Ft

Az EU tanácsi rendelete (1257/1999. számú) a **vidékfejlesztési támogatás formái-ról és módszereiről** az alábbiak szerint intézkedik:

- agrár-környezeti és tájgazdálkodási támogatások
- kedvezőtlen adottságú területek normalizációs támogatása
- mezőgazdasági beruházások támogatása
- mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének támogatása

- erdőtelepítési támogatások
 - a vidéki térségek alkalmazkodásának és fejlődésének elősegítése
 - gazdálkodók kora nyugdíjazásának támogatása
 - gazdálkodók oktatása, képzése.
- A felsorolt intézkedések közül a tagországok döntésük alapján választhatnak, azonban az agrár-környezetvédelmi és időgazdálkodási támogatások alkalmazása kötelező minden tag-államra. A tagországoknak a kiválasztott intézkedéseket programokba kell csoportosítani, és országos keretprogramot kell készíteni. Magyarországon ezt a **Nemzeti Fejlesztési Terv** rögzíti az alábbiak szerint:
- gazdasági versenyképesség
 - a humán erőforrás fejlesztése
 - agrár- és vidékfejlesztés
 - környezetvédelem és infrastruktúra
 - regionális fejlesztés.
- A kérpilléres agrártámogatás alapelemek:**
- 1. pilléres támogatások (a régi típusú, termeléshez, mennyiségekhez (kvótákhoz) kötött)
 - közvetlen kifizetések: meghatározott termésszintig és adott területmennyiségig finan- szírozott (pl. GOFR növények támogatása)
 - intervenciók állami felvásárlás: az EU garantiál egy minimális felvásárlási árat, melyen felvásárolja az idesorolt termékeket akkor, ha a piaci ár az intervenció ár alá csökkenne
 - exporttámogatások: meghatározott termékekre az exportálónak járható támogatá- s, a felesleg a közösség területéről való eltávolítása érdekében.
 - 2. pilléres támogatások a vidékfejlesztési támogatások közül a gazdálkodást
- támogató formák az alábbiak:
- az agrár-környezetgazdálkodási programokban meghatározott gazdálkodási rendszerek- hez kötődő **földalapú, normatív támogatások** köre a legalább 5 évre kötött – jó- védelmbiztonságot adó – állami szerződések alapján. Ilyen rendszerek az ökológi- ai(bio)gazdálkodás, gyepre alapozott legeltetéses állattartás, értékesített terület- tek speciális talaj-, víz- vagy élővilág-védelmi szempontú gazdálkodási formák, vizes élő- helyek, idő, nádas, árter kultúres mezőgazdasági hasznosítása, időgazdálkodás, integ- rált növénytermesztés stb.
 - **kedvezőtlen adottságú térségek normatív, földalapú támogatása:** kedvez- zőtlen adottságúnak a 17 aranykorona-érték alatti területek, a hegy és dombvidéki lejtős területek, a környezeti- és/vagy természetvédelmi korlátozások alá eső területek, vala- mint a demográfiai és/vagy foglalkoztatási szempontból hátrányos helyzetű térségek mi- nősülnek.
 - **felig-önellátó gazdaságok egyszerűsített, normatív támogatása:** az 5 hek- tar alatti területű kisgazdaságok célzott támogatási formája.

1.4 Magyarország Unió csatlakozásának mezőgazdasági vonatkozásai

Az együttesen kialakított és minden tagországra kötelező Közös Agrárpolitika (KAP) meghatározza:

- a termelési és támogatási kvóták számításának módszerét
- a támogatások körét
- az élelmiszer-biztonsági követelményeket
- állat- és növény-egészségügyi követelményeket.

Nagyonb a tagállamok önállósága a vidékfejlesztési programok tervezésében, bár a kéréteket itt is az uniós szabályok határozzák meg.

Az Európai Unió csak azokban az ágazatokban alkalmaz támogatási vagy termelési kvótát, amelyekben közvetlen termelői támogatás, feldolgozó támogatás vagy garantiált értékesítés biztosító közösségi felvásárlási (intervenció) rendszer működik. Kvóták a tej kivételével csak a Magyarországnak járó EU-s támogatás keretösszegét határozzák meg, a gazdálkodók számára semmiféle termelési korlátot nem jelentenek. Túllépésük nem jár szankcióval, ám a kvóta feletti termelésre vagy feldolgozásra nem jár támogatás, a cukor esetében pedig támogatás nélküli exportálási kötelezettség áll fenn. A nemzeti kvóta túllépését az EU egyedül a tejnél bünteti.

Közvetlen támogatások

A magyar gazdálkodók a csatlakozás után az átmeneti időszak alatt fokozatosan jogosultak a közvetlen, 4. táblázat szerinti EU-s támogatásokra. Gabonafélék, olajnövények, és fahéj növények vonatkozásában a művelési terület alapján, húshasznú szarvasmarha és juh esetében állományszám alapján, tejhasznú szarvasmarha pedig – 2005-től – a tejkvóta arányában jár. Az uniós csatlakozás évében a közvetlen támogatási szint 25 százalékot fizeti, majd évi öt, 2008-tól pedig évi tíz százalékpontos növekedéssel 2013-ban éri el a száz százalékot. Lehetőség van azonban arra, hogy Magyarország a közvetlen támogatásokat saját költségvetéséből kiegészítse további maximum 30 százalékponttal (ez a nemzeti kiegészítés). Így a támogatás a tagország első évében 55 % lehet, és a további évben elérheti az uniós szint száz százalékát a 3. táblázat szerint. A nemzeti kiegészítés céljára felhasználható a vidékfejlesztésre kapott EU-s források egy része is.

A közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások alanya mindig a gazdálkodó, tehát a földiényleges használdója illetve az állattartó.

3. táblázat: A közvetlen támogatások emelkedése az átmeneti időszakban (százalékban)

Átmeneti időszak	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Unió támogatás	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100
Unió + max. nemzeti kiegészítés	55	60	65	70	80	90	100	100	100	100

Forrás: Külügyminisztérium

Videktelejesztés
A videktelejesztési intézkedésekhez kapcsolódó támogatásokat az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) **garancia- és orientációs** részlegéből fizetik. A vidéktelejesztési támogatásoknál, ellentétben a közvetlen támogatásokkal, az EU-s források mellett tagállami hozzájárulást (társfinanszírozást) és esetenként kötelező gazdálkodói ön-
részt Magyarországon is biztosítani kell.

Intervenció, exporttámogatás

A magyar termelőkre, feldolgozókra és forgalmazókra a tagság első napjától vonatkozik az EU által kidolgozott intervenció rendszer, illetve a kapcsolódó exporttámogatási pályázati lehetőség. Ennek célja az értékesítési biztonság, valamint a bevétel kiszámíthatóságának javítása. A csatlakozás időpontjától kezdődően a közösségi intervenciók felvásárlási árai, az egyes termékek piacra történő átmenei vagy végleges kivonásához kapcsolódó támogatások, valamint az exporttámogatások teljes mértékben – és az az időszakban – vonatkoznak a termékek magyar tulajdonosaira is.

Állattenyésztés (100 %)		Növénytermesztés (100 %)	
Kvóra	Támogatás e/db	Kvóra	Támogatás e/ha vagy t
94 620	198,000	4,73	Regiónális hozam (t/ha)
		3 487 792	Bázisüzlet (ha)
			Durum tradicionális (ha)
		344,500	Durum
		138,900	Durum (ha)
		163,215	Rizs ¹ (ha)
		90,000	Kender, len (t)
		181,000	Egyéb hüvelyesek (ha)
		321,437	Velőmagvak (t)
		480,000	Komló (ha)
		36	Növény összesen (€)
		1 077 975 592	Cukor „A” és izoglükóz-kvóra
			Cukor „B”
		1 230	Cukor „B”
		127 627	Izoglükóz „A”
		10 000	Izoglükóz „B”
		2307,000	Dohány összesen (t)
		2980,000	- dohány Virginia (t)
		5 768	- dohány Burley (t)
		2334,000	Forrás: EU-családközzés 2004
		6 587	3,1 vha regisztrációs hozam
Hásmarha (db) ²	198,000		
Tehen (db)	200,000		
Vágási (db)	65,000		
- vágási borjú (db)	50,000		
- vágási felnőtt (db)	80,000		
Szarvasm, kieg.tám. (€)	21,000		
Juh (db)	1 146 000		
Juh kiegészítő tám. (€)	1 211 510		
Állat összesen (€)	86 395 016		
Teljesítménymok			
Teljesítménym 2005	5,750		
Teljesítménym 2006	11,490		
Teljesítménym 2007-ől	17,240		
Teljesítménym 2007-ől	1 990 060		
Összes kvóra (2004)	1 947 280		
- beszállított tej	1 782 650		
- közvetlen termelői ért.	164 630		
Kvóatartárjék (2006)	42 780		
Bizáira és ököre elérés a málék			

4. táblázat: Közvetlen támogatások

Az EMOGA orientációs részlegből részesülhet még támogatásban a vidékfejlesztés az Agrárkutatási és Vidékfejlesztési Operatív Programban rögzített intézkedések alapján. Az orientációs részlegből finanszírozott intézkedésekkel kötelező gazdálkodói önrész is kell. Az EU maximum 50 százaléket vállal, a társfinanszírozás maximum 40 százalék lehet, az önrész 35 százalék.

Fennmaradó nemzeti támogatások

Az Európai Unió által biztosított támogatásokon kívül az agrárgazdaságban csak korlátozott körben adható nemzeti támogatás. Magyarország azonban a belépés után is fenntarthatja a belépés előtti nemzeti támogatások jó részét. Ez a lehetőség legfeljebb három évre szól.

A csatlakozás fontosabb hatásai:

- az EU tagállamaitól korlátozás nélkül beáramló termékek élesebb versenyhelyeztet teremtenek a magyar termékek számára (pl. sertéshús, baromfihús)
- szigorúbb marketing- és minőségi követelményeknek kell megfelelniük a magyar termelőknek és feldolgozóknak
- az Unió agrárpolitikai és strukturális támogatások magasabb jövedelmet biztosíthatnak a gazdálkodóknak, jobb lehetőséget teremtenek a modernizációra és a termelés színvonalának növelésére
- a vidéki élet minőségére kedvező hatással lesznek a strukturális alapokból nyújtott támogatások.

1.5 Integrált Irányítási és Ellenőrzési Rendszer (IIR)

Gazda regisztráció

2004. évtől csak azok vehetnek igénybe támogatást, akár uniós, akár nemzeti forrásból, akik szerepelnek az országos **ügyfélnyilvántartásban** (gazdaregiszter), és országos szinten egységes módon előállított **egyesedi regisztrációs számmal** rendelkezőnek. Az ügyfélnyilvántartásban szerepelnek a termelőkön kívül még a kereskedők, élelmiszeripari vállalatok, önkormányzatok, stb.

Az ügyfél-regisztrációban a személyes adatokon kívül az adószám, adóazonosító jel, bankszámlaszám, vállalkozás esetében céginformációs (céginformációs központon, adószám, székhely, bankszámlaszám) szűkségesesek. Ezekben az adatokban bekövetkezett változások esetén 15 napon belül kért a módosítást az MVH illetékes kirendeltségénél. A regisztráció során a gazda egyesedi regisztrációs számot kap, s ez alapján lehet őt a későbbiekben beazonosítani. A gazdálkodót **törlik** az ügyfélnyilvántartásból az alábbiakban meghatározottak szerint:

- ha kéri a nyilvántartásból való törölését
- ha az adatokban bekövetkezett változást az adott határidőre nem jelenti
- ha számdékon megtevesztő vagy hamis adatokat szolgáltat.

Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR)
 2004-es csatlakozási évtől az Európai Unió területalapú támogatások igénybevételeéhez szükséges egy új, kiértékelésen térkép, területi hivatkozási alap és azonosító rendszer. Ez az integrált irányítási és Ellenőrzési Rendszer legfontosabb eleme. A támogatások kifizetésének fontos feltétele, hogy annak igénylése során kizárólag e rendszer adatait lehet használni.

A Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer adja meg a támogatás alapját képező mezőgazdasági terület, amelyen egy gazdaság működik egy növényfaj (vagy növényfajait) termeszt, a pihentetett terület növényborítást és a mezőgazdasági terület erdőművelésében résztvevő terület erdőművelésére is beletartozik. A területalapú támogatás csak a fenntartás növekedésével vagy művelési területtel jár. A földfelszín területének művelése számít, az ellenőrzés nem igazodik más nyilvánvalóságokhoz. Az EU Tanács rendelet (3508/92 ET r.) előírja a tagországok számára az ICR térképi háttérnek történő információk rendszerben kezelését. Ez azt jelenti, hogy a kifizető ügynökségek központi és területi szervereinek számítógépein az egész országot lefedő, legújabb állapotú területi azonosító rendszer, vagyis fizikai blokkok jönnek létre. Ezek alapján történik a támogatásra beadott és off megjelölt terület elhelyezkedésének és nagyságának adminisztratív ellenőrzése.

Kérelmezéskor szükséges a **fizikai blokkok** egyedi azonosítójának megjelölése. A blokk azonosító országon belül egyértelműen meghatározza a megjelölt terület helyét.

A fizikai blokk időben állandó, a területen azonosítható természetes vagy mesterséges határokkal rendelkező összefüggő földterület, többnyire azonos típusú művelési ágakat (pl. szőlő, gyep, ültetvény, stb.) foglal magába. Egy blokkban több gazdaság is folytathat tevékenységet. A fizikai blokkok határainak a térképhezelyes legújabb állapotú azonosítójuknak kell lennie.

A MePAR kiegészítését és a változások folyamatos átvezetését a földmérési és Tervezési Intézet (FOMI) a feladta.

A blokk adatai:

- a blokk összes területe
- a blokk nettó (támogatott) területe
- a blokkban lévő nem támogatható egyéb területek.

Egységes Nyilvántartási és Azonosítási Rendszer (ENAR)

ENAR a meghatározott állatok (szarvasmarha, juh, kecske, sertés, lo) teljes körű és egységes elvek szerint felépített nyilvántartását jelenti az Európai Unió és a hazai jogszabályok alapján. Az állatok egyedeinek azonosítása és nyilvántartása magába foglalja a tenyészetek nyilvántartását, és az egyedek nyomom követését, továbbá alapját képezi a további szakterületek (állategészségügy, állattenyésztés, piacszabályozás, stb.) nyilvántartási rendszerének.

A **szarvasmarha** ENAR egy országos számtitógépes nyilvántartás, amelynek rendelkezése az országban lévő minden szarvasmarha, bivaly és bölény, valamint azok tartózkodási helyének nyilvántartása. Szarvasmarhát mindkét fülét azonos módon elhelyezett páros füljelzővel kell jelölni.

Kecské és juh állatok egyedeit, a hasznosítási módtól függetlenül, tartósan meg kell jelölni füljelzővel, és nyilvántartásba kell venni. A fülszám tartalmazza az ország kódját (HU) és maximum 10 számjegyet.

- Juh esetében 7-10 jegyű szám, amely tartalmazza a tenyészet jelét, a születés évét és sorszámát.
- kecske esetében 10 jegyű életszámot.

Sertésnyilvántartás keretében a sertéseket legkésőbb a tenyészet elhagyásakor kell megjelölni. Ha a sertés a születésétől a vágóhídra szállításáig ugyanabban a tenyészetben marad, csak a vágóhídra szállítás előtt kell megjelölni.

Lónyilvántartás célja a lovak országos nyilvántartásba vétele, és a „lővűllevél” kiállításához szükséges hiteles adatok gyűjtése. „Lővűllevél” hatósági bizonyítvány, amely az állat azonosítására, az állategészségügyi forgalom-képességének igazolására szolgál, s tartalmazza a tulajdonos adatait is.

Osszefoglaló kérdések

1. Melyek a Római Szerződésben rögzített KAP céljai?
2. Melyek az Európai Unió mezőgazdasági rendeltetésének eszközei?
3. Mik az AGENDA 2000 által előírt legfontosabb változások?
4. Melyek a fenntartható mezőgazdaság legfontosabb célkitűzései?
5. Melyek a képzilletes mezőgazdasági támogatás eszközei?
6. Mik voltak a csatlakozás fontosabb magyarországi hatásai?
7. Melyek az integrált irányítási és Ellenőrzési Rendszer elemei?

2. Számviteli alapismeretek

A számvitel a gazdálkodó szervezetek tevékenységét, működését bemutató információs rendszer, ezért a gazdálkodó egyiségekről való információszerezés fontos eszköze. Az információkat felhasználó (a gazdálkodó szervezetek tulajdonosai, vezetői, hitelzői, alkalmazói, a piaci szereplők, különböző hatóságok) alapvető igénye, hogy megbízható, egyértelmű információkhoz jussanak. Ezt az egyértelműséget, összehasonlíthatóságot a **számviteli törvény (Szt.)** biztosítja. A számviteli törvény célja olyan szabályok rögzítése, amelyek lehetővé teszik, hogy a gazdálkodó szervezetek működéséről, vagyoniról, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható, objektív információk álljanak rendelkezésre. A számviteli törvény tartalmazza a beszámolás és könyvvizetés különböző formáit, azok alkalmazhatóságát. Rögzíti az éves, az egyszerűsített éves, valamint az összevont beszámoló mérlegének és eredmény-kimutatásának tagolását, a mérlegképezésnek szabályait, az eredmény-kimutatás ítélelmét. Szabályozza az egyszerűsített mérleg és eredmény-levezetés készítését. Tartalmazza továbbá a nyilvánosság-hozzáférési, a könyvvizsgáló vonatkozó előírásokat is.

A számviteli törvény hatálya nem terjed ki :

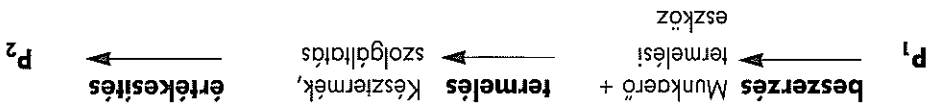
- az egyéni vállalkozókra, egyéni cégre
- a polgári jogi társaságokra
- az építőközösségekre
- a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi kereskedelmi képviseletére
- arra a jogi személyiségre, amely az üzleti évből a nyilvántartásait az egyszerűsített vállalkozói adóról (eva) szóló törvény szerint vezeti.

2.1 Számviteli alapfogalmak

Gazdálkodás a gazdálkodó céludatos tevékenysége, amely az újratermelés szakaszának (termelés, forgalom, elosztás, fogyasztás) megszerzésére, valamint a rendelkezésre álló anyagi erőforrások (tőke, munkaerő) észszerű felhasználására irányul. **Gazdálkodó** olyan természetes vagy jogi személy, aki gazdasági tevékenységet folytat. **Vállalkozó** alatt olyan gazdálkodót értünk, amely saját nevében és saját kockázatára vagyon- és nyereség-szerzés céljából üzletszerűen, ellenérték fejében termelő vagy szolgáltató tevékenységet vég.

A vállalkozási tevékenység jellegzetességei
Vagyon alatt a magán és jogi személyek által birtokolt szellemi és anyagi javak (dolgok) és a velük kapcsolatos jogok (követelések, kötelezettségek) összességét értjük. **Tőke** az a vagyon, amit a tulajdonosa jövedelem megszerzésére használni fel, amelyet azért visz be a vállalkozásba, hogy ott hozamra tegyen szert.

A vállalkozási tevékenység erőforrásigénye az a tökemennyiség, amely szükséges a vállalkozás indításához és folytatáshoz, az alábbiak szerint:



P₁ = a vállalkozásba fektetett (felhasznált) pénztőke
P₂ = a vállalkozási tevékenységből visszanyerett pénztőke.

A vállalkozás tulajdonosa azzal a szándékkal vizsgál be vagyunkat a vállalkozásba, hogy ott profitot, nyereséget realizáljanak. Amennyiben a vállalkozásból a tulajdonosok a **nyereséget nem vonják ki**, akkor az a vállalkozás eszközeit bővíti (gyarapítja), vagyis felhalmozódik, vagyonná merelkedik. Ez a vállalkozás legáltalánosabb vagyonbővülése.

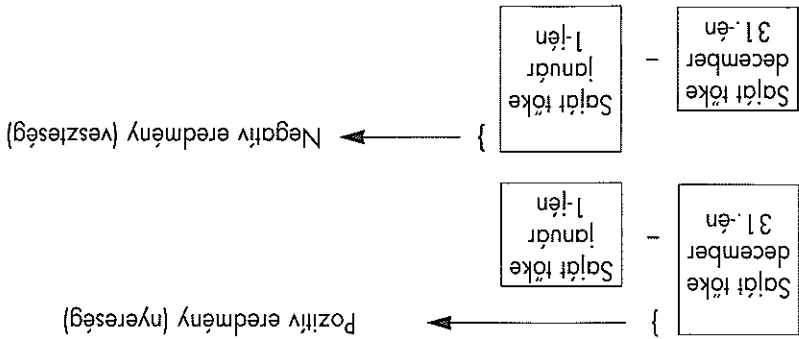
A vállalkozási tevékenység eredményességének mérési módszerei:

1. **Vagyon-összehasonlítás** alapuló módszerrel (közvetlen módszer) az eredményt a vállalkozás év végi és az év eleji saját tőkéjének különbsége alapján határozzák meg. Képlet szerint:

$$E = St_2 - St_1$$

E: a vállalkozás éves eredménye
 St₂: év végi saját tőke összege
 St₁: év eleji saját tőke összege

Saját tőke: olyan tőkerész, amelyet a vállalkozás tulajdonosa (alapítója) bocsát a vállalkozás rendelkezésére, vagy az éves (adózott) eredményből hagy a vállalkozásban.



1. ábra. Vagyon összehasonlítás alapuló eredmény kimutató

Az **egyéb bevételek** ugyan rendszeres tevékenység során keletkeznek, de nem képezik részét az értékesítés nettó árbevételeinek és nem minősülnek sem pénzügyi-, sem rendkívüli bevételeknek. Ilyenek:

- káresemény, bírság, köbér, késedelmi kamat, kártérítés címén kapott összegek
- értékesített tárgyi eszközöért, immateriális javakért kapott ellenérték, stb.

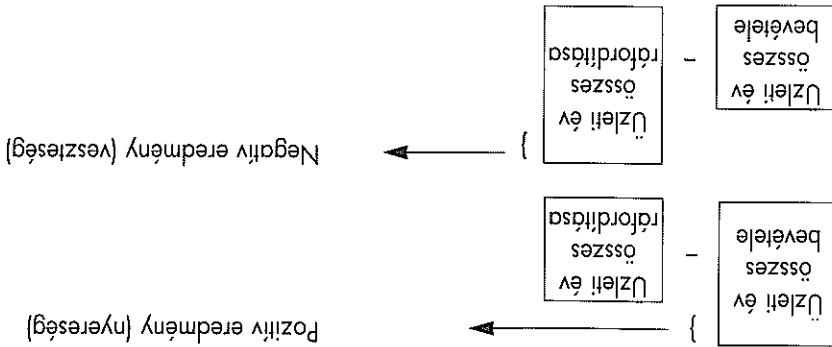
Az értékesítés **árbevétele** mutatja meg az adott időszak (üzleti év) során értékesített készletek és szolgáltatások számlázott ellenértékének összegét. **Nettó árbevétel:** az üzleti év árbevétele (általános forgalmi adó nélkül) + árkiegészítés + felár – adott engedmény.

Összevethetőek tartoznak:

- az árbevételek
- az egyéb bevételek
- a pénzügyi műveletek bevételei
- a rendkívüli bevételek.

Bevételek (B) fogalma
Bevételeket a számviteli törvényben az értékesítéshez (realizációhoz) kapcsolódó fogalomként használják, összetevői azt mutatják meg, hogy milyen gazdasági tevékenységből származnak.

2. ábra. Eredmény-kimutatáson alapuló módszer



2. **Eredmény-kimutatáson** alapuló módszerrel (közvetlen) az eredményt a vállalkozás éves bevételeinek és az éves ráfordításainak különbözeteként állapítják meg.
Képlet szerűen: $E = B - R$
E: a vállalkozás éves eredménye
B: a vállalkozás éves bevételei
R: a vállalkozás éves ráfordításai
Ha „E” pozitív akkor azt **nyereségnek**, ha negatív akkor **vesztésnek** nevezzük.

Pénzügyi műveletek bevételei olyan bevételek, amelyeket a vállalkozás általában a befektetett (más vállalkozásba) pénzügyi eszközei, értékpapírai alapján realizál.

Ide tartoznak:

- kapott osztalék, részesedés
- kapott kamatok, kamatfellegű bevételek
- befektetett pénzügyi eszközök árfolyamnyeresége, sfb.

A rendkívüli bevételek olyan bevételek, amelyek a vállalkozás rendes üzletmenetén kívüli esnek, függetlenül attól, ilyenek:

- fellesztési célra kapott támogatás összege
- térítés nélkül átvett eszközök értéke
- ajándékként kapott, és a leltárban többelként fellett eszközök értéke.

Ráfordítások (R) fogalma

Ide tartoznak:

- költségek
- egyéb ráfordítások
- pénzügyi műveletek ráfordításai
- rendkívüli ráfordítások.

Költségek az adott üzleti év során felhasznált elő-/pl. munkabér/ és holimunka /pl. alapanyag/ pénzben kifejezett értéke.

Egyéb ráfordításokhoz tartoznak:

- káresemény, birtág, köibér, késedelmi kamat, körterítés címen fizetett összeg
- értékesített tárgyi eszközök, immateriális javak nettó értéke
- fogyasztási adó, jövedéki adó összege, sfb.

Pénzügyi műveletek ráfordításai olyan ráfordítások, amelyeket más vállalkozásba fektetett pénzügyi eszközei és hitelei, kölcsönei után kell megfizetni. Ilyenek:

- részesedések, értékpapírok, bankbetétek értékt veszítése
- fizetendő kamatok
- befektetett pénzügyi eszközök árfolyamvesztésege, sfb.

Rendkívüli ráfordítások a vállalkozás rendes üzletmenetén kívül esnek, függetlenül attól, ilyenek:

- fellesztésre (más cégnék) véglegesen átadott pénzeszközök
- (más) gazdasági társaságba bevitt vagyon értéke
- térítés nélkül átadott eszközök értéke.

2.2 A számviteli terület

A számviteli terület: A.) pénzügyi számvitel – B.) vezetői számvitel.

A. Pénzügyi számvitel

Pénzügyi számvitel a gazdasági folyamatoknak a vállalkozás vagyondára, eredményére gyakorolt hatásának a **könyvelésben rögzített információs rendszere**. Ennek alapján a piac szereplői a vállalkozásról megbízható, validó összképet kapnak. Ezt a feltehetően a számviteli törvény azzal, hogy a beszámolóban az információs szolgáltatási kötelezettségre egységes, általános normákat ír elő.

A pénzügyi számvitel összetevői (részterületei)

- a.** a beszámoló és annak validitását alátámasztó leltár
- b.** a könyvvezetés és annak validitását alátámasztó bizonylati rend
- c.** a könyvvizsgálat (a beszámoló megbízhatóságát garantáló intézmény)
- d.** a nyilvánosságra hozatal.

a. Beszámoló

A beszámoló a vállalkozás éves működéséről, vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről készített jelentés. A beszámoló validitását, megbízhatóságát leltárral és a könyvvezetéssel, illetve az abból szabályszerven elkészített főkönyvi kivonattal kell alátámasztani. A beszámoló részei (mellékletei):

1. Mérleg
2. Eredménykimutató
3. Kiegészítő melléklet

Nem része a beszámolónak az üzleti jelentés, de azzal együtt kell készíteni.

b. Könyvvezetés

Könyvvezetés az a tevékenység, amely során a vállalkozás a vagyoni, a pénzügyi és a jövedelmi helyzetét alakító **gazdasági eseményekről folyamatos nyilvántartást vezet**, és azt az üzleti év végén lezárja. **A gazdasági események (gazdasági műveletek) olyan tevékenységek, amelyek hatásra megváltozik a vállalkozás vagyoni és jövedelmi helyzete.**

- A könyvvezetés lehet:
- kettős könyvvitel
- egyszerűes könyvvitel.

Kettős könyvvitel olyan rendszer, amely lehetővé teszi, hogy a vállalkozás használatában lévő eszközökben és a forrásokban bekövetkezett változásokat **valóságghűen, folyamatosan és zárt rendszerben mutassa ki.** A „kettős” kifejezés a vállalkozás eszközeinek és azok forrásainak, valamint ezekben bekövetkezett változások kimutatására utal. A kettős könyvvitel olyan **zárt rendszer**, amely a vagyoni változásokat kettős vetületeiben: **eszköz és forrás számlákon** mutatja be.

Egyszeres könyvvitel a vállalkozás pénzeszközöiről, a pénzeszközök állományát alakító gazdasági műveletekről vezetett olyan nyilvántartás, amely a pénzeszközökben beállt változásokat a valóságnak megfelelően, folyamatosan, áttekinthetően, zárt rendszerben mutatja be.

Egyszeres könyvvitel jellemzői:

- pénzforgalmi szemléletű (csak a pénzmozgásokat rögzíti)

- nem használ főkönyvi számlát

- a beszámoló előkészítésében betöltött szerepe jóval kisebb, mint a kettős könyvvitelnél.

A könyvek vezetésekor minden egyes gazdasági műveletet **bizonylattal** kell alátámasztani, amely a könyvek (nyilvántartások) valódiságát hivatott biztosítani.

Az egyszeres könyvvitelt vezető vállalkozás saját elhatározása alapján bármelyik év január elsejével átterhel a kettős könyvvitelre. Köteles átterhelni a kettős könyvvitel vezetésére azt az évet követő második év január elsejével, amikor nem felelt meg az egyszerűsített beszámoló készítésére vonatkozó követelményeknek két egymást követő évben.

c. Könyvvizsgálat

Céja annak megállapítása, hogy a beszámoló a számviteli törvény előírásai szerint készült-e és annak megfelelően megbízható, valós képet nyújt-e a vállalkozásról. Ez egy garanciális elem a beszámoló megbízhatóságáról, ami biztosítékot jelent a felhasználók számára.

Könyvvizsgálati kötelezettség a kettős könyvvitelt vezető vállalkozásokra áll fenn, kivéve azokat, amelyeknél az értékesítés nettó árbevétele az üzleti évet megelőző két üzleti év összegében nem haladja meg az 50 millió Ft-ot. Jogszabály a könyvvizsgálati kötelezettséget minden esetben kötelezővé teszi pl. a hitelintézeteknél, takarékszövetkezeteknél, közhasznú társaságoknál, stb.

Vállalkozás a könyvvizsgálattal csak a Magyar Könyvvizsgálati Kamaránál bejegyzett könyvvizsgálat, vagy könyvvizsgálati társaságot bízhat meg. Könyvvizsgálatra csak azok a természetes személyek jogosultak, akik okleveles könyvvizsgálati képesítéssel rendelkeznek. A független könyvvizsgáló főbb feladatai:

- a beszámoló valódiságának, szabályszerűségének felülvizsgálata

- a Szt. előírásai betartásának ellenőrzése

- a létesítő okirat előírásai betartásának ellenőrzése

- véleményalkotás, állásfoglalás a beszámolóról

- a beszámoló záradékolása.

d. Nyilvántartásra hozatal

A számviteli törvény alapelve, hogy a piac szereplői részére szükséges és hasznos információk nyilvántartásra kerüljenek. Ezt megköveteli az üzleti élet tisztasága is, és az, hogy a gazdasági élet szereplői időközönként kapjanak. A nyilvántartás biztonságát az alábbiak szolgálják:

- lefelébehelyezéssel (cégbírádságon való elhelyezéssel)

- közzétételrel.

megjelenő gazdasági egységek nagyságukról és formájukról függően jelentősen eltérnek egymástól. Ez eltérő információ igényt is jelent, ami az eltérő beszámolási kötelezettségben is megnyilvánul. Vállalkozások a működési forma alapján is jelentősen eltérnek egymástól, mint pl. az egyéni vállalkozások (kisvállalkozások, mezőgazdasági kistermelők), gazdasági társaságok, költségvetési szervezetek, egyéb szervezetek, stb.

A vállalkozások nagyság szerinti meghatározásnál a nemzetközi gyakorlat szerint az alábbi kritériumokat vizsgálják:

- a működteftt nagyon értéke (Mérleg főösszeg)
- a kiszámlázott forgalom összege (nettó árbevétele)
- foglalkoztatottak száma.

A beszámoló készítésének főbb szabályai az alábbiakat rögzítik:

- a beszámolóra kötelezettek körei (akire kiterjed a beszámolási kötelezettség)
- a beszámoló elkészítésével kapcsolatos időpontokat
- az üzleti év időszakát
- a beszámolót szolgáló dokumentumokat
- a beszámoló mérősmódot.

A beszámoló készítésére kötelezettek az országban működő gazdálkodó szervezetek, kivéve az egyéni vállalkozókat, akik könyvvizetésére vonatkozó előírásokat a személyi jövedelemadó törvény rögzíti, valamint más Szt. által meghatározott nem jogi személyiségű társaságok.

A beszámolóval kapcsolatosan több időpontot kell figyelembe venni.

Illyenek:

Fordulónap: az üzleti év utolsó napja, döntő többségében a napközi nap-ja: december 31-e.

Leleltbehelyezés határnapja: az adott üzleti év mérleg-fordulónapjától számított 150 napon belül! időpont, illetve az a nap, amikor a cég a beszámolóját a cégbíróságon leadja.

Mérlegkészítés végső időpontja: az a nap, amikor a tulajdonosok a beszámolót elfogadják, a fordulónap és a leleltbehelyezés közötti időszak bármelyik napja lehet.

Az üzleti év hossza

Az üzleti év hossza általában egy napközi év. Az üzleti év többek között akkor lehet egy napközi évvel rövidebb, ha a gazdálkodó a működését év közben kezdi meg, vagy szünteti meg. Az üzleti év kezdete több országban nem január 1-je, hanem ettől eltérő időpont lehet, ilyen pl. az EU mezőgazdaságban a gazdasági év (július 1-től a következő napközi év június 30-ig).

Összevont (konszolidált) éves beszámolót és összevont (konszolidált) üzleti jelentést kell készíteni az anyavállalatnak minősülő vállalkozásnak. **Anyavállalat** az a vállalkozás, amely egy másik vállalkozásban (leányvállalatnál) közvetlenül vagy közvetve döntési jogokat tud gyakorolni, mert valamilyen tulajdonosi hányaddal, illetve egyéb joggal bír. **Leányvállalatnak** nevezzük azt a vállalkozást, amelyben az anyavállalat döntési jogokkal bír.

Egyszerűsített éves beszámolóra kötelezett az a vállalkozás, amelyik a tárgyévvel megelőző két üzleti évben, a mérleg forduló napján a fenti mutatók közül legalább kettőben nem érte el a Szt-ben előírt értékküszöböt. (Az értékküszöbök 2003-ban: mérlegfőösszeg 150 millió Ft, értékesítés nettó árbevétele 300 millió Ft, a tárgyévben foglalkoztatottak állománya 50 fő).

Az **éves beszámoló** készítésére kötelezett az a vállalkozás, amely a fenti mutatók alapján nem választhatja a b., c. pontban felsorolt beszámolókat.

- egyszerűsített mérleg
 - eredmény-levezetés.
- Mellékletei:

Az egyszerűsített beszámoló az egyszerűs köznyvezetésre épül.

- mérleg
- eredmény-kimutatás
- kiegészítő melléklet.

mellékleteik:

Az a, b., c. pontokban meghatározott beszámolók a kettős könyvvitellel támaszkodnak, s

- a. éves beszámoló
- b. egyszerűsített éves beszámoló
- c. összevont (konszolidált) éves beszámoló
- d. egyszerűsített beszámoló.

Beszámolók lehetnek:

- foglalkoztatottak átlagos létszáma.
- mérleg főösszege
- értékesítés éves nettó árbevétele

sztítésre kötelezettek az alábbi **mutatók** alapján:

A beszámoló adattartalmát és formai követelményét alapvetően a vállalkozások mérete és a vállalkozás formája határozza meg. A vállalkozások így különböző típusú beszámoló ké-

tés. A **leltár** a beszámoló valódiságát, a **könyvezetés** pedig annak szabályosságát és a folytonosságát, megbízhatóságát biztosítja.

A beszámoló előkészítésére szolgáló dokumentumok a leltár és a könyvezetés.

Az anyavállalat két beszámoló készítésére kötelezett, a saját működéséről egyedi beszámolót, a leányvállalattal (vagy leányvállalataival) az együttes működésről összevont (konszolidált) éves beszámolót készít.

Egyszerűsített beszámolót készíthet nettó árbevétel határtól függetlenül egyes gazdasági formát választó vállalkozás (pl. lakásszövetkezet, társasház, társadalmi szervezet, köztestület, egyházi jogi személy, alapítvány, stb.), amely csak alaptevékenységet folytat, illetve amelynek alaptevékenységéből, valamint vállalkozási tevékenységéből származó éves együttes árbevétele - két egymást követő évben, évenként - egy meghatározott összeget (50 millió forint) nem halad meg.

2.4 Mérés

A vállalkozás rendelkezésére álló anyagi és nem anyagi (immateriális) javak összességét **vagyonnak** nevezzük. A vállalkozás működése során a rendelkezésére álló vagyont forrásokat, ha hű képet kap a vagyón alakulásáról. Egyrészt fontos tudni, hogy ezek a újratermelési folyamat mely szakaszban tartózkodnak és ott milyen szerepet töltenek be. Azonnali beavatkozást igényel, ha a termelési folyamatban többlet vagy hiány keletkezik valamilyen anyagból vagy eszközből. Másrészt lényeges információ, hogy ezek a vagyontárgyak honnan erednek, és ez alapján milyen kötelezettség terheli a vállalkozást. Míg a származó eredetű vagyontárgyak tehermentesek, addig az idegen eredetűek után bérlet, kamatot kell fizetni, melyek csökkennék a vállalat eredményét. A számvitel ezt a problémát úgy oldja meg, hogy a vállalti vagyonteszekről kettős feljegyzést készít, és a mérlegben is ennek megfelelően mutatja ki.

A beszámoló számszaki részének egyik legfontosabb dokumentuma a mérleg. **Mérés a vállalkozás vagyonának egyfajta kimutatása, mely az eszközöket és forrásokat egy adott időpontra vonatkozóan értékben (foriniban) adja meg.** Az adott időpont a mérleg forduló napja. A mérleg készíthető a beszámolótól függetlenül is, ha a vállalkozás vezetőinek a gyors döntéshoz szükségesé válik kritikus időpontokban a megfelelő adatinformáció. Ilyenkor természetesen nem kell követni a beszámolóban rögzített szabályokat.

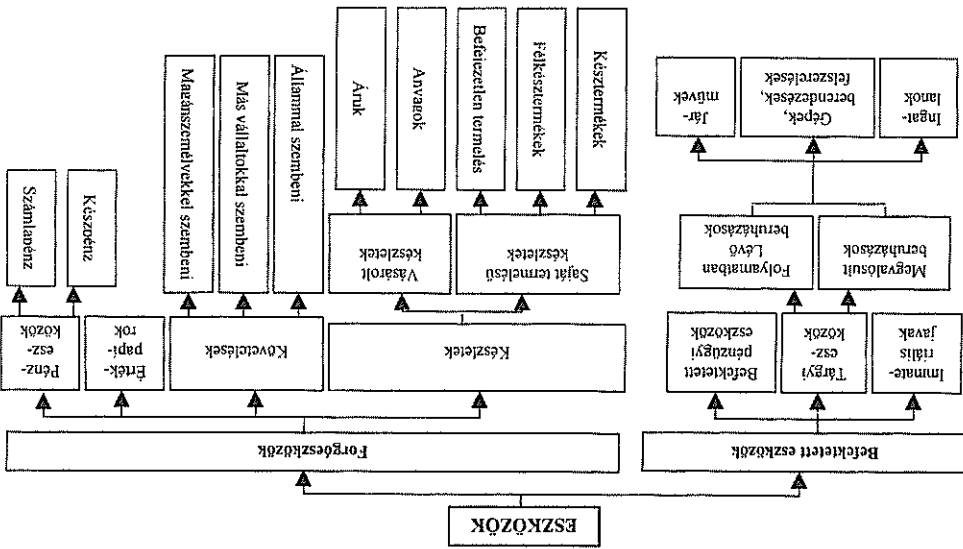
A vagyontárgyak másika eszköze a **leltár**, ami természetes mértékegységekben és értékben is megmutatja a vállalat eszközeit és azok fordását.

Mérés a vállalkozás vagyont az alábbi csoportosításban mutatja:

● **ESZKÖZÖK:** fősorportái, csoportjai, sora a vagyontárgyakat rendelkezésük, használatban lévőit szerepük alapján tartalmazza, más megközelítésben ezek a működés szempontjából mint **aktívák** jelennek meg. Összeállítás a 4. ábra mutatja.

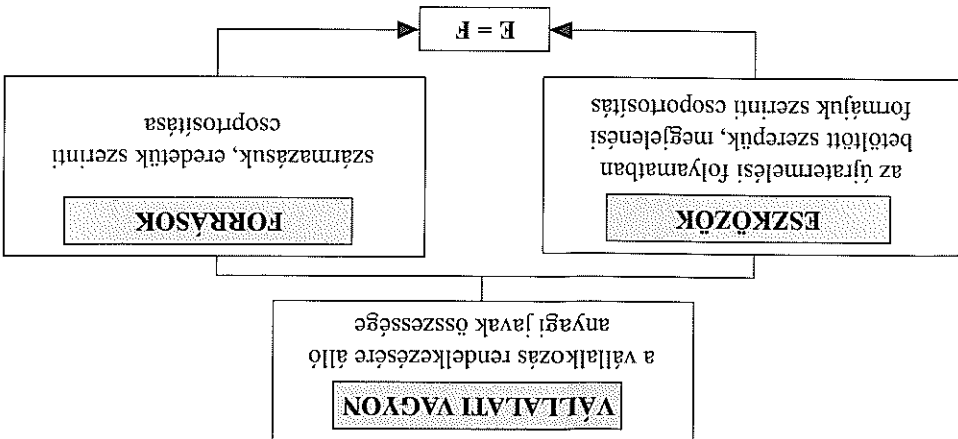
● **FORRÁSOK:** fősorportái, csoportjai, sora a vagyontárgyakat tartalmazza (származó), ezek a működés szempontjából mint **passzívák** jelennek meg. Összeállítás a 5. ábra szemlélteti.

4. ábra. A vállalkozás eszközeinek csoportosítása



Mérleg a vagyontárgyakat (eszközöket és forrásokat) a Szt. előírásainak megfelelő **csoporthoz** sorrendben mutatja be. A bemutatás ezer forintra kerekítve történik, kivétel ha a mérleg-főösszeg meghaladja a 100 milliárd forintot, akkor az adatokat millió forintban kell megadni.

3. ábra. A vállalkozás vagyონának kétféle vetülete



Tekintettel arra, hogy a kétféle nyilvántartás ugyanarra a vagyontárgyra vonatkozik, ezért a két nyilvántartás végsőösszege minden pillanatban megegyezik egymással. Ez a mérlegben az **eszközök és források összegeinek egyezőségét** jelenti, vagyis

Formai elrendezés során szabályozzák az eszközök és források elkülönítését, a mérleg értéktartalmának számtai és tartalmi megjelölését.

A leltározás és értékelés alapján számba vett és az értékelés útján pénzre (értékre) átszámított eszközöket és forrásokat a mérlegkészítés követelményeinek alkalmazásával kell szerepeltetni. A mérlegben szerepeltetett vagyontárgyak felsorolásakor biztosítani kell a mérlegvilágosság követelményét, vagyis az áttekinthetőséget. Ezt a szabályozást az eszközök és források formai és tartalmi elrendezésével és meghatározásával lehet biztosítani. Tekintettel arra, hogy a vállalkozás anyagi és nem anyagi javai összeitel és eredet szerint is igen sokféleképpen lehetnek, ezért a mérlegben nem szerepeltethetnek tételek felsorolva, mert ezzel az áttekinthetlenné válna. Ezért az azonos fogalomkörbe tartozó eszközök és források értékét összevonjuk, és a mérleg egy-egy elemeként, tételként **(mérlegként)** rögzítjük.

2.4.1 Mérleg formája, tagolása

és feltételeinek vizsgálata.

● **közbenső mérleg:** az üzleti év folyamán készül, célja lehet pl. az osztalékfizetés feltevének vizsgálata.

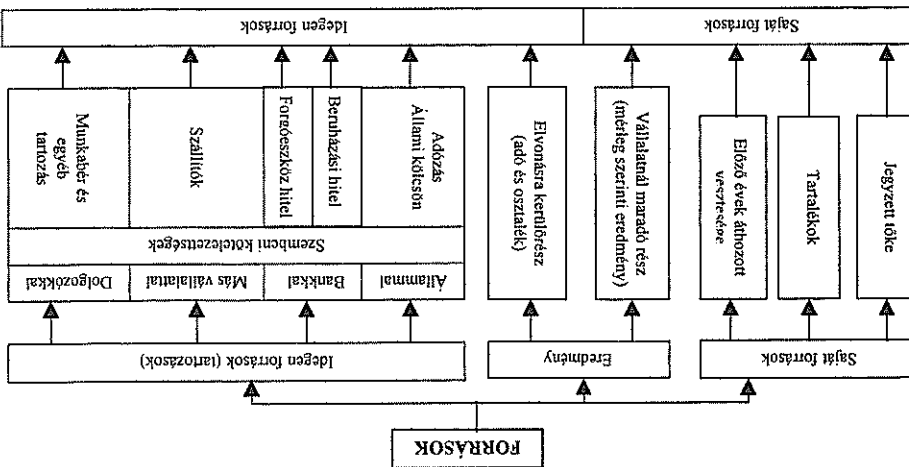
31.) megegyezik a következő év nyíltmérlegével (Január. 01.)

● **záro mérleg:** a vállalkozás megszűntekor, és az üzleti év befejezésekor meglévő vagyoni múltja

● **nyílt mérleg:** a vállalkozás indításakor és az üzleti év kezdetén a rendelkezésre álló

sabak a: Mérleg a beszámolási időszakhoz való kapcsolata alapján többféle lehet, ebből legfonto-

5. ábra. A források csoportosítása



A mérleg két formában a Szt. előírásának megfelelően „A” és „B” változatban készíthető. Az „A” változatú mérleg esetén a bal oldalon az eszközöket, a jobb oldalon a forrásokat kell kimutatni az 5. számú táblázat alapján. A „B” változatú mérleg lépcsőzetes szerkezetben készül úgy, hogy az első blokkban az eszközöket, majd a második blokkban a forrásokat kell rögzíteni a 6. számú táblázat alapján.

Tartalmi meghatározás keretében fogalmazzák meg a mérlegtelekeket, készílik el csoportba, főcsoportba való besorolásukat és ezek megnevezését.

A mérleg az alábbi tagolást követi mind az „A”, mind a „B” változat esetében:

● **mérlegfőcsoport:** nagyobb vagyon és tőkeelem csoportot magába foglaló kategória. Jelölése nagybetűvel történik, „A” változatú mérlegben 7 db (A, B, C, D, E, F, G), a „B” változatú mérlegben 10 db (A, B, C, D, E, F, G, H, I, J) fordul elő.

● **mérlegcsoport:** a mérlegfőcsoport részei, több mérlegtelelt tartalmazó csoportok. Jelölésére római számokat (I., II., III., s.b.) használjuk.

● **mérlegtelek:** (más megfogalmazásban mérlegsorok), a mérlegcsoport részei. Jelölése arab számok szolgálnak (1., 2., 3., s.b.).

5. táblázat: „A” változatú, csak a mérlegfőcsoportokat tartalmazó mérleg

Eszközök		Mérleg 200.....hó.....nap	Források	
A.	Befektetett eszközök	D.	Saját tőke	
B.	Forgóeszközök	E.	Céltartalékok	
C.	Aktív időbeli elhatárolások	F.	Kötelezettségek	
		G.	Passzív időbeli elhatárolások	
Eszközök összesen		=	Források összesen	

6. táblázat: "B" változatú, csak a mérlegfőcsoportokat tartalmazó mérleg

Mérleg 200.....hó.....nap

A.	Befektetett eszközök
B.	Forgóeszközök
C.	Aktív időbeli elhatárolások
Eszközök összesen	
D.	Egy évben belül esedékes kötelezettségek
E.	Passzív időbeli elhatárolások
F.	Forgóeszközök-rövidlejáratú kötelezettségek különbözete (B+C-D-E)
G.	Az eszközök összértéke az egy évben belül esedékes kötelezettségek levonása után ($A \pm F$)
H.	Egy évnel hosszabb lejáratú kötelezettségek
I.	Céltartalékok
J.	Saját tőke
Források összesen	

A számviteli törvény lehetőséget ad a mérlegfőtételek további tagolására. Nem kell felvenni azokat a mérlegcsoportokat, melyekben sem a tárgyévben, sem azt megelőző üzleti évben nem szerepelt adat.

Az egyszerűsített éves beszámoló mérlegében csak a **mérlegfőcsoportok**, és **mérleg-csoportok** adatait kell kiölteni, itt a **mérlegfőtételek (mérlegcsoportok)** nem szerepelnek, nincs arab számmal jelölt sor.

A számviteli törvény által rögzített részletes "A" és "B" változatú mérlegek a 7. táblázatban szerepelnek.

A vállalkozásban ténylegesen meglévő vagyontárgyakat figyelembe véve megállapítható, hogy az eszközökön lévő C. Aktív időbeli elhatárolások, valamint a forrásoldalon lévő G. Passzív időbeli elhatárolások illetve E. Céltartalékok mérlegfőcsoportok nem valós tőkeelemek (értelmezésük a következő részben).

A valós tőkeelemeket figyelembe véve a vállalkozás vagyontárgyainak képező összes eszközöket az "A" vagy "B" főcsoportba tudjuk besorolni. Besorolás a korábban tanultaknak megfelelően az eszközöknek a termelésben előlított idő, illetve a Szthben meghatározott értéke (2003-ban 50 eft) alapján történik.

A befektetett eszközök tartósan, azaz egy évnel hosszabb ideig vesznek részt a termelésben, és egyedi értékük 50 eft feletti van, míg a forgóeszközök egy évnel rövidebb ideig szolgálnak a termelés, vagy értékük kevesebb mint 50 eft.

7. táblázat: A mérleg előírt tagolása Szt. szerint

"A" változat	"B" változat
ESZKÖZÖK (AKTÍVÁK)	
A. BEFEKTETETT ESZKÖZÖK	A. BEFEKTETETT ESZKÖZÖK
I. Immateriális javak	I. Immateriális javak
1. Alapítás-átszervezés aktivált értéke	1. Alapítás-átszervezés aktivált értéke
2. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke	2. Kísérleti fejlesztés aktivált értéke
3. Vagyoni értékű jogok	3. Vagyoni értékű jogok
4. Szellemi termékek	4. Szellemi termékek
5. Újleti vagy cégérték	5. Újleti vagy cégérték
6. Immateriális javakra adott előlegek	6. Immateriális javakra adott előlegek
7. Immateriális javak értékhelyesbítése	7. Immateriális javak értékhelyesbítése
II. Tárgyi eszközök	II. Tárgyi eszközök
1. Ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok	1. Ingatlanok és a kapcsolódó vagyoni értékű jogok
2. Műszaki berendezések, gépek, járművek	2. Műszaki berendezések, gépek, járművek
3. Egyéb berendezések, felszerelések, járművek	3. Egyéb berendezések, felszerelések, járművek
4. Tenyészállatok	4. Tenyésztőállatok
5. Bemutatószobák, felújítások	5. Bemutatószobák, felújítások
6. Bemutatószobákra adott előlegek	6. Bemutatószobákra adott előlegek
7. Tárgyi eszközök értékhelyesbítése	7. Tárgyi eszközök értékhelyesbítése
III. Befektetett pénzügyi eszközök	III. Befektetett pénzügyi eszközök
1. Tartós részesedés kapcsolati vállalkozásban	1. Tartós részesedés kapcsolati vállalkozásban
2. Tartósan adott kölcsön kapcsolati vállalkozásban	2. Tartósan adott kölcsön kapcsolati vállalkozásban
3. Egyéb tartós részesedés	3. Egyéb tartós részesedés
4. Tartósan adott kölcsön egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban	4. Tartósan adott kölcsön egyéb részesedési viszonyban álló vállalkozásban
5. Egyéb tartósan adott kölcsön	5. Egyéb tartósan adott kölcsön
6. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapír	6. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapír
7. Befektetett pénzügyi eszközök	7. Befektetett pénzügyi eszközök
B. FORGÓESZKÖZÖK	B. FORGÓESZKÖZÖK
I. Készletek	I. Készletek
1. Anyagok	1. Anyagok
2. Befejtettlen termelés és félkész termékek	2. Befejtettlen termelés és félkész termékek
3. Növények, hízó- és egyéb állatok	3. Növények, hízó- és egyéb állatok
4. Késztermékek	4. Késztermékek

4. Készletmérések 5. Árú 6. Készletekre adott előlegek II. Követelések 1. Követelések áruszállításból és szolgáltatásból (vevők) 2. Követelések kapcsoló vállalkozással szemben lévő vállalkozással szemben 3. Követelések egyéb részvételről szemben 4. Válszókövetelések 5. Egyéb követelések III. Értékpapírok 1. Részvétel kapcsoló vállalkozásban 2. Egyéb részvétel 3. Saját részvények, saját üzletészek 4. Forgatási célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok IV. Pénzeszközök 1. Pénztár, csekkek 2. Bankbetétek C. AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK 1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása 2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhatárolása 3. Hátszót ráfordítások D. EGY ÉVEN BELÜL ESEDEKES KÖTELEZETTSÉGEK 1. Rövid lejáratú kölcsönök - ebből: az átváltozatható kölcsönök 2. Rövid lejáratú hitelek 3. Vevőktől kapott előlegek 4. Követelések áruszállításból és szolgáltatásból (szállítók) 5. Válszókövetelések 6. Rövid lejáratú kölcsönök kapcsoló vállalkozással szemben 7. Rövid lejáratú kölcsönök egyéb részvételről szemben lévő vállalkozással szemben 8. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek E. PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK 1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása 2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolása 3. Hátszót bevételek F. FORGÓESZKÖZÖK - RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK KÜLÖNBÖZTETÉSE (B+C-D-E) G. AZ ESZKÖZÖK ÖSSZÉRTÉKE AZ EGY ÉVEN BELÜL ESEDEKES KÖTELEZETTSÉGEK LEVONÁSA UTÁN (A-F) H. EGY ÉVNél HOSSZABB LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK 1. Hosszú lejáratú kötelezettségek 2. Átváltozatható kölcsönök 3. Tartozások követénykiadásból	5. Árú 6. Készletekre adott előlegek II. Követelések 1. Követelések áruszállításból és szolgáltatásból (vevők) 2. Követelések kapcsoló vállalkozással szemben lévő vállalkozással szemben 3. Követelések egyéb részvételről szemben 4. Válszókövetelések 5. Egyéb követelések III. Értékpapírok 1. Részvétel kapcsoló vállalkozásban 2. Egyéb részvétel 3. Saját részvények, saját üzletészek 4. Forgatási célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok IV. Pénzeszközök 1. Pénztár, csekkek 2. Bankbetétek C. AKTÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK 1. Bevételek aktív időbeli elhatárolása 2. Költségek, ráfordítások aktív időbeli elhatárolása 3. Hátszót ráfordítások D. SAJÁT TÖKE 1. Jegyzett tőke Ebből: visszavásárolt tulajdoni részesedés névtelen II. Jegyzett, de még be nem fizetett tőke (-) III. Tőkeértékek IV. Értékmentesítések V. Lekötött tartalék VI. Értékelési tartalék VII. Mérleg szerinti eredmény E. CÉLTARTALÉKOK 1. Céltartalék a várható kötelezettségekre 2. Céltartalék a jövőbeni költségekre 3. Egyéb céltartalék F. KÖTELEZETTSÉGEK 1. Hátszót kötelezettségek kapcsoló vállalkozással szemben 2. Hátszót kötelezettségek egyéb részvételről szemben lévő vállalkozással szemben 3. Hátszót kötelezettségek egyéb részvételről szemben II. Hosszú lejáratú kötelezettségek 1. Hosszú lejáratú kapott kölcsönök 2. Átváltozatható kölcsönök 3. Tartozások követénykiadásból 4. Beruházási és fejlesztési hitelek 5. Egyéb hosszú lejáratú hitelek 6. Tartós kötelezettségek kapcsoló vállalkozással szemben
---	---

A.iii. Befektetett pénzügyi eszközök mérlegcsoportban szerepelnek azok, a más vállalkozásnak átadott (más vállalkozásba fektetett) eszközök, melyek célja, hogy ott jövedelmeket (osztalékok, kamatok) produkáljon, vagy valamilyen (irányítási, ellenőrzési, tulajdonosi) jogokat szerezzen. Az átadott vagyon lehet részesedés, értékpapír, adott kölcsön vagy hosszúlejáratú hitel.

A befektetett eszközök tartósan szolgálják a vállalkozást. Az A.i. és A.ii. mérlegcsoportba tartozó vagyontárgyak a **saját** vállalkozást szolgálják, azt bővíthik, addig az A.iii. mérlegcsoportban lévő "Befektetett pénzügyi eszközök" pedig **más** vállalkozás anyagi alapjához járulnak hozzá.

A.ii.5. Beruházások mérlegcsoportban mutatjuk ki a tárgyi eszközök beszerzésének, leírásának értékét (költségeit) mindaddig, míg azok nem kerülnek üzembe helyezésre, azaz használatba vételre illetve értékesítésre. Az **üzembe helyezésen** azokat a könnyelési teteleket értjük, melyek során a beruházás költségeit az A.ii.5-ből az A.ii. 1-4. mérlegcsoport valamelyikébe átvezetjük.

A. Befektetett eszközök

2.4.2.1 Eszközök

2.4.2 Mérleg tartalma

FORRÁSOK ÖSSZESEN 3. Hatalmazott bevételek elhatárolása 2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli 1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása	G. PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK 8. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek szemben részesezési viszonyban lévő vállalkozással 7. Rövid lejáratú kötelezettségek egyéb vállalkozással szemben 6. Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsoló 5. Válatartozások szolgáltatásból (szállítók) 4. Kötelezettségek finanszírlásból és 3. Vevőktől kapott előlegek 2. Rövid lejáratú hitelek - ebből: az átváltozható kötvények 1. Rövid lejáratú kölcsönök III. Rövid lejáratú kötelezettségek 8. Egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek viszonyban lévő vállalkozással szemben
I. SAJÁT TÖKE I. Jegyzett, de még be nem fizetett részesedés Ebből: visszavásárolt tulajdoni részesedés névtereken II. Jegyzett, de még be nem fizetett tőke (-) III. Tőketartalék IV. Eredménytartalék V. Lekötött tartalék VI. Értékelési tartalék VII. Mérleg szerinti eredmény	I. CÉLTARTALÉKOK 1. Céltartalék a várható kötelezettségekre 2. Céltartalék a jövőbeni költségekre 3. Egyéb céltartalék II. Hátasorolt kötelezettségek 8. Egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek viszonyban lévő vállalkozással szemben 7. Tartós kötelezettségek egyéb részesezési szemben 6. Tartós kötelezettségek kapcsoló vállalkozással 5. Egyéb hosszú lejáratú hitelek 4. Beruházási és fejlesztési hitelek

B. Forgóeszközök

Forgóeszközök a rendelkezésre való használat mellett a vállalkozás tevékenységét maximum egy évig szolgálják.

B.1.2. Befelezlen termelés és felkész termékek mérleg sorba azok tartoznak, amelyek a mérleg forduló napján még nem hagyták el a termelés végző szakaszát (még megmunkálás alatt vannak). Jellemzően ide sorolható a növénytermesztésben a jövő évi termelés érdekében az előző gazdasági évben elvégzett talajművelés, tápanyagpótlás, stb. A **felkész termékek** a gyártás, feldolgozás során legelőbb egy termelési folyamaton átesett, rakítározott termékek, amelyek még további feldolgozásra kerülnek.

B.1.6. A készletekre adott előlegek alatt azt értjük, amikor a vállalkozás az áru tényleges megszerzése előtt pénzt adt a szállítónak.

B.11. Követelések mérlegcsoportba tartoznak azok a pénzben kifejezett igények, amelyekhez kapcsolódó teljesítés már megtörtént, és ezt a másik fél is elismeri. Ezek mindig szerződési kötelezettségre épülnek, ilyenek a szállítási-, szolgáltatási-, munka-, kölcsön- és társasági szerződés. **Vevőköveteléseiről** akkor beszélünk, amikor a teljesítés (árú átadás, vagy a szolgáltatás elvégzése) időben megelőzi a pénzügyi teljesítést. Ekkor a vállalkozás hitelezővé, a vevő pedig adóssá válik. A követelések fontos jellemzője annak behajthatósága illetve behajthatatlansága.

Biztos követelés alatt értjük azt, ha a vállalkozás kintlévősége mérleg fordulónapja és a mérlegkészítés végző időpontja között realizálódik. **Kétes követelésként** minősítjük, ha a megterülés bizonytalan. **Behajthatatlan követelésekhez** soroljuk azokat, amelyekről biztosan tudható, hogy azok már nem térülnek meg, ilyenek például:

- amelyekre az adósnál a végrehajtás során nincs fedezet
- amelyek a bíróság előtt nem érvenyesíthetők
- amelyek jogszabály alapján már elévültek.

B.111. Értékpapírok olyan okiratok, amelyek vagyonnal kapcsolatos jogokat testesítenek meg. A forgóeszközök mérlegcsoportban azokat az értékpapírokat kell szerepeltetni, amelyek átmeneti, nem tartós befektetésként szerepelnek, vagyis legkésőbb a tárgyévvel követő évben lejárnak.

B.1.V. Pénzeszközök azok a vagyonértékek, amelyek készpénzben, csekken vagy bankbetétben állnak a vállalkozás rendelkezésére. A vállalkozások pénzeszközeit bankszámlán tartják, fizetéseiket általában bankközi átutalásokkal teljesítik. Csak kisebb összeget tartanak az ún. házipénztárban, ami főleg a kis volumenű vásárlásokat és kifizetéseket biztosítja. Itt kell kimutatni az elektronikus fizetőeszközökön meglévő összegeket is (pl. bankkártya, telefonkártya, stb.).

Saját tőke olyan vagyonsz, amelyet a tulajdonos (alapító) bocsát a vállalkozás rendelkezésére, illetve az adózott eredményből vagy a vállalkozásban. Ezáltal a vállalkozás esz- közneinek saját forrását biztosítja, melynek felhasználása sem időben, sem a beszerzendő eszközre vonatkozóan nincs korlátozva. Az üzleti partnerek számára ez fontos információ, mivel ennek összetételéből, valamint a saját tőke és az idegen tőke arányából lehet követ- keztetni a vállalkozás hiteltelkeségére, jóvedelmességére, stabilitására stb. A saját tőke összetétele megmutatja, hogy a tulajdonosa azt milyen céllal és milyen módon bocsátó- tta a vállalkozás rendelkezésére.

2.4.2.2 Források

C. Aktív időbeli elhatárolások

D. II. Jegyzett, de még be nem fizetett tőke a cég követelése az alapító taggal szemben a cégjegyzést követően. Lényege, hogy a társasági szerződésben a tulajdonos által jegyzett (megígért), a számviteli pénzüsszeget még nem adta át a vállalkozás rendelkezésére (csak a Kft-nél, és Rt-nél van lehetőség utólagos teljesítésre). Előjele csak negatív érték lehet.

D. III. Tőketartalék a tulajdonosok által átadott, de a cégbírádságon be nem jegyzett saját tőkerész. Előjele csak pozitív lehet.

D. IV. Eredménytartalék a tárgyévvel megelőző években képződött eredmény összege, amelyet a tulajdonosok a vállalkozásban hagytak. Előjele lehet pozitív is, negatív is.

D. V. Lekötött tartalék a tőketartalékból, illetve az eredménytartalékból lekötött összegek szerepelnek ebben a mérlegcsoportban, feloldása akkor történhet meg, ha azok az okok megszűnnek, amely miatt a lekötés megtörtént. Előjele csak pozitív összeg lehet.

D. VI. Értékelési tartalék egyes Szrt-ben meghatározott eszközök (befektetett és pénzügyi) értékelése a könyv szerint nyilvánított értékről a piaci értékeknek megfelelően. A felértékelés nem kötelező, de ajánlott, mivel így a vállalkozás vagyonának kimutatása a mindenkori piaci helyzethez megfelelően alakul. Előjele csak pozitív lehet.

D. VII. Mérleg szerinti eredmény mutatja meg, hogy a tulajdonosok az adott tárgyévvel időszerűen gazdálkodása eredményeként a saját tőkét (vagyoni) mennyivel növelik vagy csökkentik. A vagyonnövekedés esetén pozitív, csökkenés esetén negatív mérleg szerinti eredményről beszélünk. Előjele pozitív és negatív értéket is felvehet.

Kiszámítása az alábbiak szerint történik:

$$\text{Kiszámítás} = \text{üzleti év adózott eredménye} + \text{osztalékra bevont eredménytartalék} - \text{átvett osztalék, részesedés} = \text{mérleg szerinti eredmény}$$

A mérleg szerinti eredmény csak rövid időre jelenik meg, évvégén rendezéssel keletkezik, a következő év főkönyvi számláinak nyitása után át kell vezetni az eredménytartalékba.

E. Céltartalék

Adózás előtti eredmény terhére képzett forrás, amely a jövőben felmerülő kötelezettségek fedezésére szolgál. Céltartalékkal, csak arra lehet felhasználni, amire képeztek. **E. 1. Céltartalék a várható kötelezettségekre** mérleg sor képzése kötelező azokra a múltbeli, illetve a folyamatban lévő kötelezettségekre, amelyek várhatóan (biztosan) felmerülnek, de összegük, és idejük a mérleg készítésekor még nem ismert (pl. garanciális kötelezettség, várható végkielegítés, folyamatban lévő peres ügy végkimenetével összefüggő). **E. 2. Céltartalék a jövőbeni költiségekre** mérleg sor a szokásos üzletemeneten kívül felmerülő, időszerűként ismétlődő fenntartási, átszervezési és környezetvédelmi költiségek. **E. 3. Egyéb céltartalék** képzésére a kormányrendelet alapján egyes vállalkozási körben kötelezően képzett forrás (pl. hitelintézeteknél, biztosító társaságoknál, stb.).

F. Kötelezettségek

Kötelezettségek a vállalkozás vagyontól növelik, vagy a tartozásokat csökkentik. Ezek részben a tulajdonosok által a saját tőkében felül jutott összlegekből, részben idegen forrásból származnak (idegen tőke). Ezek csak ideiglenesen állnak rendelkezésre, és kamattól visszaki kell fizetni. Az összes vagyonton belüli részaránya megmutatja a vállalkozás eladósosodásának mértékét.

F.1. Hátrasorolt kötelezettségek a tulajdonosok által, hosszú lejáratra a vállalkozásnak adott kölcsönök. Célja az adóságról rendezés, visszafizetési határidőre vagy nincs meghatározva, vagy minimum öt év. A vállalkozás felszámolása esetén, ez a tulajdonosok felé fennálló kötelezettség, csak a többi hitelező kielégítése után kerülhet visszafizetésre (tehát hátravan sorolva). Összevett:

F.1.1. Hátrasorolt kötelezettség kapcsolattal vállalkozással szemben

F.1.2. Hátrasorolt kötelezettség egyéb részvétel viszonyban álló vállalkozással szemben

F.1.3. Hátrasorolt kötelezettség egyéb gazdálkodóval szemben.

A mérlegjelölések a megnevezésből értelmezhetők.

F.11. Hosszú lejáratú kötelezettségek azok az idegen forrásból jutottak összegek, amelyek futamidője egy évnél hosszabb. Ezekből a tárgyévet követő üzleti évben esedékes törlesztendő összegeket kötelezően át kell sorolni a rövidlejáratú kötelezettségek mérlegcsoportba. E mérlegcsoport mérlegcsoport a következők:

F.11.1. Hosszú lejáratú kapott kölcsönök kölcsönszerződés alapján egy évnél hosszabb időre kapott összegek.

F.11.2. Átváltozatható kötvények azok az értékpapírok, amelyeket a tulajdonosa bizonyos feltételek mellett részvényre alakíthat át. A vállalkozás (Rt.) részvénytőke 50 százalékaig adhat ki ilyen kötvényt.

F.11.3. Tartozások kötvénykibocsátásból a fix kamatozású kibocsátott értékpapírok eladásából befolyt összegek, amelyeket visszaváltásra majd azok tulajdonosa beenyújtának.

F.11.4. Beruházási és fejlesztési hitelek a hitelintézetek adják a vállalkozás részére céljelléggel, egy évnél hosszabb lejáratra.

F.11.5. Egyéb hosszúlejáratú hitelek a forrászolgáltatók állományának növelésére felvett, egy évnél hosszabb lejáratú hitelek.

F.11.6. Tartós kötelezettségek kapcsolattal vállalkozással szemben mérlegcsoporton kell kimutatni, pl. a leányvállalatnak az anyavállalattól kapott kölcsönét.

F.11.7. Tartós kötelezettségek egyéb részvétel viszonyban álló vállalkozással szemben

F.11.8. Egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek mérlegcsoportba tartozik pl. a pénzügyi lízingből eredő kötelezettség.

F.11. Rövidlejáratú kötelezettségek egy évnél rövidebb időre adott, visszafizetendő tartozások, valamint az F.11-nél említett tárgyévet követő törlesztő részek sorolandók ide.

Mérlegcsoport:

ESZKÖZÖK (aktívák)		eFt	FORRÁSOK (passzívák)		eFt
A.	Befektetett eszközök	30.000	D.	Saját tőke	13.000
I.	Immateriális javak	1.000	I.	Jegyzett tőke	10.000
II.	Tárgyi eszközök	27.000	III.	Tőkeintézkedések	500
III.	Befektetett pénzügyi eszközök	2.000	IV.	Eredményintézkedések	500
B.	Forgóeszközök	54.000	VII.	Méltóság szerinti eredmény	2.000
I.	Készletek	25.000	E.	Céltartalék	0
II.	Követelések	25.000	F.	Követelések	70.000
1.	Anyagok	25.000	II.	Hosszúlejáratú kötelezettség	20.000
II.	Követelések	22.500	4.	Beruházási és fejlesztési hitelek	20.000
III.	Értékpapírok	1.500	III.	Rövid lejáratú kötelezettség	50.000
IV.	Pénzeszközök	5.000	2.	Rövid lejáratú hitelek	25.000
I.	Pénztár, csek	200	4.	Szállítók	25.000
2.	Bankbetétek	4.800	G.	Passzív időbeli elhatárolás	2.000
C.	Aktív időbeli elhatárolások	1.000		Források összesen	85.000
					85.000

Nyitómérték:.....év. 01.01.

8. táblázat: Nyitómérleg adatokkal

dőlbeírás szedéssel:

Az alapvető gazdasági műveletek négy alapvető hatása a mérlegre, a változások

nek, pl. a fejlesztési célra kapott támogatások, térítés nélkül átvett pénzeszközök, stb.

G.3. Halasztott bevételek kimutatásánál egy konkrét bevétel több évre oszlik el. Így-
tárgyát lehet a fizetendő kamat, prémium, jutalom, stb.

G.2. Költségek, ráfordítások passzív időbeli elhatárolása mérlegben azokat a költségeket, ráfordításokat kell kimutatni, amelyek a tárgyévét követően merülnek fel, de a

üzleti évet illetik.

G.1. Bevételek passzív időbeli elhatárolása mérlegben azokat az árbevételeket, kamatozat, egyéb bevételeket mutatjuk ki, amelyek a tárgyévben befolytak, de a következő

A passzív időbeli elhatárolásokkal a tárgyév eredményét csökkentjük.

G. Passzív időbeli elhatárolások

szembeni kötelezettségeket.

munkaadóval, társadalombiztosítással, adóhatósággal, helyi önkormányzatokkal, stb.

F.11.8. Egyéb rövidlejáratú kötelezettségek mérlegben kell nyilvántartani, pl. a vállalkozással szemben

F.11.7. Rövid lejáratú kötelezettségek egyéb részletesi viszonyban lévő

F.11.6. Rövid lejáratú kötelezettségek kapcsoló vállalkozással szemben

vállalásról, valamint a kölcsön felében kiadott kölcsönösséget.

F.11.5. Vállalkozás mérlegben kell kimutatni a szállítókkal szembeni kötelezettség
ban kell kimutatni a még ki nem fizetett, de már átvett termékek ellenértékét.

F.11.4. Kötelezettségek áruszállításból és szolgáltatásból (szállítók) mérlegben
váltakozóan szerepel.

F.11.3. Vevőktől kapott előlegek az áru és szolgáltatás teljesítését megelőzően a vállalkozás pénzügyi pótló pénzeszközök.

F.11.2. Rövidlejáratú hitelek a hitelintézetektől kapott, rövid időre szóló (törlesztési, gar-
pott összegek.

F.11.1. Rövidlejáratú kölcsönök a kölcsönösségben meghatározottak szerint ka-

ESZKÖZÖK (aktívák)		eFt	FORRÁSOK (passzívák)		eFt
A.	Befektetett eszközök	30.000	D.	Saját tőke	13.000
I.	Immateriális javak	1.000	I.	Jegyzett tőke	10.000
II.	Tárgyi eszközök	27.000	III.	Tőketartalék	500
III.	Befektetett pénzügyi eszközök	2.000	IV.	Eredménytartalék	500
B.	Forgóeszközök	54.000	VII.	Méltóság szerinti eredmény	0
I.	Készletek	25.100	E.	Céltartalék	0
I.	Anyagok	25.100	F.	Kötelezettségek	70.000
II.	Követelések	22.500	II.	Hosszúlejáratú kötelezettség	20.000
III.	Értékpapírok	1.500	4.	Bemutatói és fejlesztési hitelek	20.000
IV.	Pénzeszközök	4.900	III.	Rövid lejáratú kötelezettség	50.000
I.	Pénztár	100	2.	Rövid lejáratú hitelek	25.000
2.	Bankbetétek	4.800	4.	Szállítók	25.000
C.	Aktív időbeli elhatárolások	1.000	G.	Passzív időbeli elhatárolás	2.000
Eszközök összesen		85.000	Források összesen		85.000

10. táblázat: Mérlegváltozás 2.

Gazdasági esemény: 2.000 eFt mérlegszerinti eredmény (D.VII.) átvétele az ered-
mény tartalékba (D.IV.).

2. Forráskörforrás: csak a forrásoldalon történik változás, amennyivel az egyik forrás
csökken, annyival nő a másik forrás. $F1 + F2$ (változás előtti) = $(F1 + x) + (F2 - x)$ (változás
után).

ESZKÖZÖK (aktívák)		eFt	FORRÁSOK (passzívák)		eFt
A.	Befektetett eszközök	30.000	D.	Saját tőke	13.000
I.	Immateriális javak	1.000	I.	Jegyzett tőke	10.000
II.	Tárgyi eszközök	27.000	III.	Tőketartalék	500
III.	Befektetett pénzügyi eszközök	2.000	IV.	Eredménytartalék	500
B.	Forgóeszközök	54.000	VII.	Méltóság szerinti eredmény	2.000
I.	Készletek	25.100	E.	Céltartalék	0
I.	Anyagok	25.100	F.	Kötelezettségek	70.000
II.	Követelések	22.500	II.	Hosszúlejáratú kötelezettség	20.000
III.	Értékpapírok	1.500	4.	Bemutatói és fejlesztési hitelek	20.000
IV.	Pénzeszközök	4.900	III.	Rövid lejáratú kötelezettség	50.000
I.	Pénztár	100	2.	Rövid lejáratú hitelek	25.000
2.	Bankbetétek	4.800	4.	Szállítók	25.000
C.	Aktív időbeli elhatárolások	1.000	G.	Passzív időbeli elhatárolás	2.000
Eszközök összesen		85.000	Források összesen		85.000

9. táblázat: Mérlegváltozás 1.

Gazdasági esemény: anyagvásárlás 100 eFt összegben (B.I.1. nő), készpénzzel (B.IV.1.
csökken).

1. Eszközörforrás: csak az eszközök oldalán történik változás úgy, hogy amennyivel
az egyik eszköz csökken, annyival növekedik a másik. $E1 + E2$ (változás előtti) = $(E1 + x)$
+ $(E2 - x)$ (változás után).

3. Eszközök és források növekedése: az egyik eszköz ugyanakkora összeggel nő, mint amennyivel az egyik forrás is nő. $E + x = F + x$

Gazdasági esemény: rövidlejáratú hitel felvétele (F.III.2.) 5.000 eft értékben, és elhelyezése a bankszámlán (B.IV.2.).

11. táblázat: Mérlegváltozás 2.

ESZKÖZÖK (aktívák)		eFt	FORRÁSOK (passzívák)		eFt
A.	Befektetett eszközök	30.000	D.	Saját tőke	13.000
I.	Immateriális javak	1.000	I.	Jegyzett tőke	10.000
II.	Tárgyi eszközök	27.000	III.	Tőketartalék	500
III.	Befektetett pénzügyi eszközök	2.000	IV.	Eredménytartalék	2.500
B.	Forgóeszközök	59.000	VII.	Mérleg szerinti eredmény	0
I.	Készletek	25.100	E.	Céltartalék	0
I.	Anyagok	25.100	F.	Kötelezettségek	75.000
II.	Követelések	22.500	II.	Hosszúlejáratú kötelezettség	20.000
III.	Értékpapírok	1.500	4.	Beruházási és fejlesztési hitelek	20.000
IV.	Pénzeszközök	9.900	III.	Rövid lejáratú kötelezettség	55.000
I.	Pénztár	100	2.	Rövidlejáratú hitelek	30.000
2.	Bankbetétek	9.800	4.	Szállítók	25.000
C.	Aktív időbeli elhatárolások	1.000	G.	Passzív időbeli elhatárolás	2.000
Eszközök összesen		90.000	Források összesen		90.000

4. Eszközök és források csökkenése: az egyik eszköz ugyanannyi összeggel csökken, mint amennyivel az egyik forrás is csökken. $E - x = F - x$

Gazdasági esemény: 9.000 eft hosszúlejáratú hitel törlesztése (F.II.4.) a bankbetéteiből (B.IV.2.).

12. táblázat: Mérlegváltozás 3.

ESZKÖZÖK (aktívák)		eFt	FORRÁSOK (passzívák)		eFt
A.	Befektetett eszközök	30.000	D.	Saját tőke	13.000
I.	Immateriális javak	1.000	I.	Jegyzett tőke	10.000
II.	Tárgyi eszközök	27.000	III.	Tőketartalék	500
III.	Befektetett pénzügyi eszközök	2.000	IV.	Eredménytartalék	2.500
B.	Forgóeszközök	50.000	VII.	Mérleg szerinti eredmény	0
I.	Készletek	25.100	E.	Céltartalék	0
I.	Anyagok	25.100	F.	Kötelezettségek	66.000
II.	Követelések	22.500	II.	Hosszúlejáratú kötelezettség	11.000
III.	Értékpapírok	1.500	4.	Beruházási és fejlesztési hitelek	11.000
IV.	Pénzeszközök	900	III.	Rövid lejáratú kötelezettség	55.000
I.	Pénztár	100	2.	Rövidlejáratú hitelek	30.000
2.	Bankbetétek	800	4.	Szállítók	25.000
C.	Aktív időbeli elhatárolások	1.000	G.	Passzív időbeli elhatárolás	2.000
Eszközök összesen		81.000	Források összesen		81.000

- **összköltség eljárással**, amely lehet:
 - „A” változatú, amely lépcsőzetes felépítésű
 - „B” változatú, amely mérlegszerű (kétoldalas) felépítésű
- **forgalmi költség eljárással**, amely lehet:
 - „A” változatú, amely lépcsőzetes felépítésű
 - „B” változatú, amely mérlegszerű (kétoldalas) felépítésű

Számviteliben az eredmény az üzleti év bevételeinek és ráfordításainak a különbségeként jelenik meg, vagyis mindig egy adott időszakra vonatkozó. A bevételek és ráfordítások számbavételei egyéges elvek alapján, egyéges szerkezetben, költői formai kategóriák felhasználásával történik. Ezzel érhető el, hogy minden vállalkozás áttekinthető, azonosan értelmezhető és összehasonlítható eredmény-kimutatást készíthessen, amely a beszámoló részeként a cégbírádságon elhelyez. Az adatokat ezer forintban tartalmazza, százmilliórd forint felett pedig millió forintban.

A vállalkozás egyik legfontosabb ismereteket hordozó adata az eredménykimutatás. Ez a vállalkozás vezetését is informálja, és a külső, a vállalkozással kapcsolatba kerülő üzleti partnereknek is fontos információ arról, hogy a vállalkozás a tárgyévben mennyire volt sikeres (eredményes).

2.5 Eredménykimutatás

Nyitótérlek		85.000	eFt	FORRÁSOK (passzívák)	eFt
1.	anyagbeszerzés	+ 100	- 100		
	készpénz				
2.				mélték szerinti eredmény	+ 2.000
	rövidlejáratú hitet			átvezetés	- 2.000
3.	felvétele	+ 5.000			+ 5.000
4.	hosszú lejáratú hitet	- 9.000			- 9.000
Zárótérlek		81.000		Zárótérlek	81.000

A felsorolt négy alapvető gazdasági esemény hatása a mérlegre:
1. 3. táblázat: Gazdasági események hatása a mérlegre.

Az **összköltség és a forgalmi költség** eljárással készülő eredmény-kimutatás között a különbség tartalmi szempontból az, hogy a vállalkozási tevékenység eredményét részben el-
térő kategóriák felhasználásával számították.

Az **„A” változatú eredmény-kimutatásnál** az eredménykategóriákon belül először a bevételeket, utána a ráfordításokat vesszük számba. Ezeknek a tételeknek különbségeként számítható ki az eredmény.

A **„B” változatú eredmény-kimutatásnál** az egyes kategóriákon belül jobboldalon a bevételeket, baloldalon pedig a ráfordításokat kell szerepeltetni. A két oldal különbségét minden eredménykategóriánál ki kell számítani. A nyereség jellegű eredménykategóriát eredménykimutatás bal oldalán, a veszteségjellegű eredménykategóriát pedig a jobb oldalon kell kimutatni.

Az eredmény-kimutatás kategóriáinak csoportosítása az alábbi tagolást követi:

● **eredmény-kimutatás főcsoport:** jelölése nagybetűvel történik.

„A” változat esetén 7 db (A, B, C, D, E, F, G)

„B” változat esetén 14 db (A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N) található.

● **eredmény-kimutatás csoportok:** jelölése római számokkal történik, a főcsoporton
kon átvéveően folyamatosan növekedően („A” változatnál I-XII-ig, „B” változatnál I-XVII-ig).

● **eredmény-kimutatás sora:** jelölése arab számokkal történik, az előző csoportokon
átvélően folyamatosan növekedően („A” változatnál 1-23-ig, „B” változatnál 1-21-ig).

A Szt. szerinti eredmény-kimutatásban szereplő eredménykategóriák a következők:

● **Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye** mutatja meg, hogy az adott időszakban a termék és szolgáltatás termelése (eladás) mennyire volt eredményes

● **Pénzügyi műveletek eredménye** a pénzügyi tevékenység eredményességét mutatja

● **Szokásos eredmény** az előző két eredménykategória összegzését jelenti

● **Rendkívüli eredmény** a rendes üzemmódban kívüli eső, a szokásos vállalkozási tevé-
kenységgel kapcsolatban nem álló bevételek és ráfordítások különbsége

● **Adózás előtti eredmény** a vállalkozás tárgyévben megszerzett üzleti eredményét mu-
tatja. Nagyságából meghatározható a gazdálkodás adott évi tevékenysége. A szokásos és a rendkívüli eredmény összevetéséből számítható.

● **Adózott eredmény** a vállalkozásban az adófizetési kötelezettség teljesítés után mara-
dó, szabadon felhasználható összeget mutatja ki.

● **Mérlegszerinti eredmény** azt mutatja meg, hogy a döntéshozók (a beszámlát elfo-
gadók) a megszerzett eredményből mennyit hagynak a vállalkozásban (a saját tőké-
töke rész.

Az „A” üzemi (üzleti) tevékenység eredményének levezetése más megközelítéssel történik, mint a forgalmi költség eljárással készülő eredménykimutatás esetén. Mindkét esetben a végző eredmény azonos. Az összköltség eljárási forma **bruttó szemléletű**, mivel a vállalkozás hozamai, teljesítményeit teljes körben számba veszi, ugyanakkor ezekkel az összes felmerült ráfordításokat állítja szembe. A vállalkozás hozamai közül azokat is számba veszi, amelyeket a cég még nem

Az összköltség eljárásal készülő eredménykimutatás

Ráfordítások és nyereség jellegű tételek	Üzemi (üzleti) tevékenység ráfordításai	Üzemi (üzleti) tevékenység bevételei
Üzemi (üzleti) tevékenység nyeresége	Pénzügyi műveletek ráfordításai	Pénzügyi műveletek bevételei
Pénzügyi műveletek nyeresége	Pénzügyi műveletek vesztesége	Szokásos vállalkozási eredmény
Szokásos vállalkozói eredmény	(nyereség)	Rendkívüli bevételek
Rendkívüli ráfordítások	Rendkívüli eredmény (nyereség)	Rendkívüli eredmény (veszteség)
Adóztatási kötelezettség	Adózás előtti eredmény (nyereség)	Adózás előtti eredmény (veszteség)
Adózott eredmény (nyereség)	Adózott eredmény (nyereség)	-
Jóváhagyott osztalék, részesedés	Eredménytartalék igénybevétele osztalékra	Mérték szerinti eredmény (veszteség)

15. táblázat: „B” változatú eredménykimutatás egyszerűsített felépítése:

Üzemi (üzleti) tevékenység bevételei	Üzemi (üzleti) tevékenység ráfordításai	Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye
Pénzügyi műveletek bevételei	Pénzügyi műveletek ráfordításai	B. Pénzügyi műveletek eredménye
Rendkívüli bevételek	Rendkívüli ráfordítások	D. Rendkívüli eredmény
E. Adózás előtti eredmény	- Adóztatási kötelezettség	F. Adózott eredmény
+ Eredménytartalék igénybevétele osztalékra, részesedésre	- Jóváhagyott osztalék és részesedés	G. Mérték szerinti eredmény

14. táblázat: „A” változatú eredménykimutatás egyszerűsített felépítése:

2.5.1 Eredménykimutatás formája, tagolása

realizált (nem értékesített). Hangsúlyt az üzleti évben felmerült összes költség bemutatására helyezi. A itt alkalmazott hét római számos kategória tartalma a következőképpen alakul:

- I. Értékesítés nettó árbevétele
- II. Aktivált saját teljesítmények értéke
- III. Egyéb bevételek
- IV. Anyagi jellegű ráfordítások
- V. Személyi jellegű ráfordítások
- VI. Értékcsökkenési leírás
- VII. Egyéb ráfordítások

A. Üzleti (üzemi) tevékenység eredménye = (I+II+III-IV-V-VI-VII)

A forgalmi költség eljárással készülő eredmény-kimutatás

A forgalmi költség eljárással készülő eredmény-kimutatás nettó szemléletű, így a vállalkozás hozamai (bevételei) közül csak azokat veszi számba, amelyeket már realizált (értékesített). Ebben a változatban az értékesítéshez kapcsolódó költségek megfigyelésére helyeződik a hangsúly. Az értékesítés összes költségei az értékesítés közvetlen és közvetett költségeiből tevődik össze. Az itt alkalmazott hat római számos kategória tartalma a következőképpen meg-
felelően alakul:

- I. Értékesítés nettó árbevétele
- II. Értékesítés közvetlen költségei
- III. Értékesítés bruttó eredménye (III.)
- IV. Értékesítés közvetett költségei
- V. Egyéb bevételek
- VI. Egyéb ráfordítások

B. Üzleti tevékenység (üzemi) tevékenység eredménye = (III-IV+V-VI)

Példa a két forma alapján számított „A” „Üzleti (üzemi) tevékenység eredménye” számítására:

Megadott adatok:

<i>Értékesítés nettó árbevétele</i>	<i>20.000 eFt</i>
<i>Egyéb bevételek</i>	<i>6.000 eFt</i>
<i>Egyéb ráfordítások</i>	<i>4.000 eFt</i>
<i>Eves összes felmerült költség (költségnevek)</i>	<i>22.000 eFt</i>
<i>Aktivált saját teljesítmények értéke</i>	<i>6.000 eFt</i>
<i>Értékesítés közvetlen költség</i>	<i>12.000 eFt</i>
<i>Értékesítés közvetett költség</i>	<i>4.000 eFt</i>

Első megoldás:

I.	Ertekesítés nettó árbevétele	20.000 eFt
II.	Aktívált saját teljesítmények értéke	6.000 eFt
III.	Egyéb bevételek	6.000 eFt
IV+V+VI.	Eves összes felmerült költség (költségnevek)	22.000 eFt
VII.	Egyéb ráfordítások	4.000 eFt
A. Üzleti (üzemi) tevékenység eredménye:		6.000 eFt

Az „üzleti (üzemi) tevékenység eredménye” számítása összköltség eljárással:

I.	Ertekesítés nettó árbevétele	20.000 eFt
II.	Ertekesítés közvetlen költsége	2.000 eFt
III.	Ertekesítés bruttó eredménye	8.000 eFt
IV.	Ertekesítés közvetlen költsége	4.000 eFt
V.	Egyéb bevételek	6.000 eFt
VI.	Egyéb ráfordítások	4.000 eFt
A. Üzleti (üzemi) tevékenység eredménye:		6.000 eFt

Második megoldás:

Az „üzleti (üzemi) tevékenység eredménye” számítása forgalmi költség eljárással:

A két forma közti egyezőséget az alábbiak alapján számíthatjuk:

Forgalmi költségek (értékesítés összes költsége, II+IV.) = felmerült **összes** költség (IV+V+VI.) – aktivált saját teljesítmények értéke (II.).

„B” változatban

- I. Értékesítés közvetlen költségei** csoportba az alábbiak tartoznak:
- értékesített termékek elszámolt közvetlen önköltsége
 - idegennek végzett szolgáltatások elszámolt közvetlen önköltsége
 - eladott áruk beszerzési értéke
 - az eladott (közvetített) szolgáltatások értéke.

II. Értékesítés közvetett költségei közé azok a tárgyevében felmerült költségek, amelyek felmerülésük időpontjában nem állapítható meg, hogy melyik termék, vagy szolgáltatás érdekében lettek felhasználva. Ide tartoznak:

- értékesítési, forgalmazási költségek (pl. rakítározási, reklám költségek, stb.)
- igazgatási költségek (írdanyítási, ügyviteli költségek)
- egyéb általános költségek.

B. Pénzügyi műveletek eredménye

Előjele nyereséges tevékenység esetén pozitív, veszteséges tevékenység esetén negatív. Összetevői:

VIII. Pénzügyi műveletek bevételei a pénzügyi akciók során szerzett pénzüsszegek, amelyek nem a vállalkozási tevékenység szerves részét alkotják, de a vállalkozás eredményébe beszámítanak. Ilyenek lehetnek:

- kapott kamatok (adott hitelek, kölcsönök után)
- részesedések, eladott értékpapírok árfolyamnyeresége
- kapott osztalék, részesedés
- stb.

IX. Pénzügyi műveletek ráfordításai a pénzügyi műveletek bevételei érdekében felmerült összegek. Ilyenek lehetnek:

- fizetendő kamatok
- kamattellegül ráfordítások
- eladott értékpapír árfolyamvesztésége
- stb.

C. Szokásos vállalkozási eredmény

Az „A” üzemi (üzleti) tevékenység eredménye és a „B” Pénzügyi műveletek eredménye főcsoporthoz összegzése eredményeként jön létre a következő képlet szerint: $C = \pm A \pm B$

D. Rendkívüli eredmény

A rendkívüli bevételek és a rendkívüli ráfordítások különbözőeként számítható. Olyan tételek, amelyek a vállalkozás szokásos üzletmenetével nem állnak kapcsolatban.

A **kettős könyvvitelt** vezető vállalkozások **teljesítés szemléletűek**, vagyis árbevételeiket a teljesítésnek megfelelően kötelesek elszámolni, ha a termék tényleges átadása megtörtént, függetlenül a pénzügyi teljesítés időpontjától.

Az **egyszeres könyvezetést** végző vállalkozások **pénzforgalmi szemléletűek**, vagyis árbevételeiket akkor kötelesek elszámolni, ha az értékesítés ellenértékét megkapják.

Az árbevétel a termékekértékesítés irántát tekintve származhat:

- exportértékesítésből – exportértékesítés nettó árbevétele
- belföldi értékesítésből – belföldi értékesítés nettó árbevétele.

Exportértékesítés árbevétele akkor valósul meg, ha a vevő székhelye, állandó telephelye külföldön van és a termék teljesítés közben átlépi az országhatárt.

Belföldi értékesítés árbevétele esetén a vevő tevékenységének székhelye, telephelye, tartózkodási helye Magyarország területén belül van.

II. Aktívált saját teljesítmények értéke csoport a saját termelésű készletek állományváltozása és a saját előállítási eszközök aktívált értéke sorokat tartalmazza.

Az üzleti év elején meglévő és az év végén meglévő készletek különbségét jelenti. A negatív érték ebben az esetben azt jelenti, hogy a vállalkozás több saját termelésű készletet adott el, mint amennyit a tárgyéven előállított, vagyis a korábbi évben termelt készletek is eladásra kerültek.

III. Egyéb bevételek azok a bevételek, amelyek a szokásos üzletmenet során keletkeznek, de nem tartoznak az értékesítés nettó árbevételeihez, a pénzügyi bevételekhez és a rendkívüli bevételekhez sem. Ilyenek lehetnek:

- káresemény címén kapott bevételek
- a kapott: bírság, kötbér, késedelmi kamat, kártérítés
- biztosító térítései
- értékesített tárgyi eszközök, immateriális javak.

IV. Egyéb ráfordítások a szokásos üzletmenetben merülnek fel, de nem tartoznak az eddig felsorolt csoportok egyikébe sem, ilyenek pl.: káresemények kapcsolataiban kifizetett összegek, fizetett bírság, kötbér, késedelmi kamat, kártérítés összege, stb.

V. Költségnevek az üzleti év során felmerült összes költség az alábbi csoportokra bontva:

V.1. Anyagjellegű ráfordítások csoportba tartoznak:

- a termelés érdekében felhasznált anyagok, a növénydek és hízóállatok beszerzési értéke igénybe vett szolgáltatások értéke: pl.: csomagolási-, szállítási-irakodási költségek, stb.
- egyéb szolgáltatások értéke: pl.: banki, biztosító intézeti szolgáltatások, stb.
- eladott áruk beszerzési értéke
- eladott (közvetített) szolgáltatások értéke: vásárolt és továbbadott szolgáltatások.

V.2. Személyi jellegű ráfordítások közé a bérköltség, a személyi jellegű egyéb kifizések (pl. távolléti díj, jubileumi jutalom, végkielégítés, stb.) és a bérárvulások tartoznak.

V.3. Értékcsökkenési leírás (mint amortizációs költség).

A vállalkozó által készített (éves) beszámoló a tárgyzáró feladatuknak csak úgy tudnak eleget tenni, ha a számviteli törvény által előírt formai és alaki, szigorúan számszaki alapon készített mérleg és eredmény-kimutatás mellett egyéb, szöveges információkat is tartalmaznak. Ezt a feladatot a "Kiegészítő melléklet" pótolja, mely a (éves) beszámoló szerves részét képezi. A kiegészítő mellékletnek tartalmaznia kell mindazokat a számszerű adatokat és szöveges magyarázatokat, amelyeket a Szt. előír, vagy a mérleg, eredmény-kimutatáson túl

2.6 Kiegészítő mellékletek

XII. Fizetett adó		23. Jövőhágyott osztalék	G. Mérleg szerinti eredmény
E. Adózás előtti eredmény		F. Adózott eredmény	
C. Szokásos vállalkozási eredmény		D. Rendkívüli eredmény	
A. Üzleti tevékenység eredménye	B. Pénzügyi műveletek eredménye		

18. táblázat: A mérleg szerinti eredmény sematikus levezetése:

Evi összes bevétel	150.000 eFt
Evi összes ráfordítás	130.000 eFt
E. Adózás előtti eredmény	20.000 eFt
+ adóalapot növelő tételek	25.000 eFt
- adóalapot csökkentő tételek	15.000 eFt
Posztív társasági adóalap	30.000 eFt
XII. Társasági adó (16 %)	4.800 eFt
F. Adózott eredmény	25.200 eFt
22. Eredménytartalék igénybevétele osztalékra	400 eFt
23. Jövőhágyott osztalék	5.600 eFt
G. Mérleg szerinti eredmény	20.000 eFt

Példa megoldása:

Évi összes bevétel	150.000 eFt
Évi összes ráfordítás	130.000 eFt
Adóalapot növelő tételek összege	25.000 eFt
Adóalapot csökkentő tételek összege	15.000 eFt
Eredménytartalék igénybevétele osztalékra	400 eFt
Osztalékra, részesedésre jövőhágyott összeg	5.000 eFt

Vállalkozás adatai:

Leegyszerűsített példa a fentiekre:

- X. Rendkívüli bevételek** csoportba az alábbiakat kell kimutatni:
- a társasági szerződésben szereplő apport összegét
 - fejlesztési célra kapott támogatások összegét
 - térítés nélküli átvett eszközök értékét
 - többieként felvett eszközök értékét.

- XI. Rendkívüli ráfordítások** csoportba az alábbiak tartoznak:
- más társaságba bevitt apport nyilvántartás szerinti értéke
 - fejlesztési célra másnak átadott pénzeszközök
 - térítés nélküli másnak átadott eszközök nyilvántartás szerinti értéke
 - stb.

F. Adózás előtti eredmény

Számított érték, melyet megkapunk, ha a szokásos vállalkozási eredményt összevonjuk a rendkívüli eredménnyel: $E = \pm C \pm D$. Ezt az eredményt úgy is kezelhetjük, mint a vállalkozás összes bevételeinek és összes ráfordításának különbségét. Ez az összeg képezi a vállalkozás társasági adóalap kiszámításának kiinduló adatait, aminek csökkentésére növelő tételek kapcsolódhatnak.

XII. Adófizetési kötelezettség a pozitív társasági adóalapból, amit az adózás előtti eredmény és a társasági adótörvényben meghatározott csökkentés és növelő tételekből lehet levezetni, az adó szálaikkával (16 %) kiszámított összeg.

F. Adózott eredmény

Az adózás előtti eredmény és a kiszámított fizetendő társasági adó összegének különbözetéből számítható. $F = \pm E - \text{XII}$. Az adózott eredményt már csak a tulajdonosoknak, alapítók-nak fizetendő osztalék és részesedés összege terhéli.

22. Az eredménytartalék igénybevétele osztalékra, részesedésre eredmény-kimutatás sor szolgálat az osztalékra, részesedésre bevont összeg fordulónapi elszámolásra. Amennyiben az adózott eredmény nem nyújt fedezetet a tervezett osztalékfizetésre, akkor az a korábban képzett eredménytartalékból („A” változatú mérleg D. IV. vagy „B” változatú mérleg J. IV.) kiegészíthető.

23. Jövőre várható osztalék és részesedés sorban az erre a célra kifizetésre kerülő összeget kell itt feltüntetni.

G. Mérleg szerinti eredmény

A mérleg szerinti eredmény tehát az osztalékra igénybe vett, és az eredménytartalékkal növelt, s a kifizetett osztalékkal csökkentett adózott eredmény: $G = \pm F + 22 - 23$. Ez a tétel a saját tőke részét növeli, amely a mérleg forrás oldalán is megjelenik, mint a vállalkozó döntésének megfelelően szabadon felhasználható összeg.

szükségesek ahhoz, hogy az információra igényt tartók részére a vállalkozás teljes körű és gazdálkodása bemutatásra kerüljön. A kiegészítő mellékleiben kell bemutatni mind azt, ami a vállalkozás sajátosságairól következik.

Nincs formai kötöttség, lenyege abban áll, hogy valós képet adjon, és egészítse ki az előző két formailag kötött dokumentumokat. A kiegészítő mellékletet a mérleggel és az eredménykimutatással együtt közze kell tenni.

A kiegészítő mellékletben értékelni kell:

- a vállalkozó valós vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetét
- az eszközök és a források összetételét
- a saját tőke és a kötelezettségek tételeinek alakulását
- a likviditást és a fizetőképességet
- a jövedelmesség alakulását
- Cash flow kimutatást.

Általános részben a vállalkozás rövid, lényegesnek tartott jellemzőit kell ismertetni, ilyenek a vállalkozás:

- tevékenységének kezdete
- alaptevékenysége
- piaci helyzetének megítélése
- tevékenységének formája (pl. bt., kft., rt., stb.)
- alapító vagyona (tőzsdőre, tőrszövet, üzletész, vagyoni betét, stb.)
- tulajdonosi megosztás (pl. 50-50 %, vagy 60-30-10 %)
- a beszámoló időpontja
- stb.

Specifikus rész a vállalkozás számviteli munkájához, és ott készített kimutatásokhoz (mérleg, eredmény, stb.) kapcsolódik. Ilyenek:

- Számviteli politika:
- a mérleg melyik változatát készíti
- milyen könyvvitelt választott
- melyik számlaosztályok nem kerültek megnyitásra
- az eszközök kimutatásánál milyen értékelési módot alkalmazott
- milyen értékcsokkonési leírást választott
- a készleteknél alkalmazott értékelési módszer
- stb.

● **Tájékoztató rész** a munkaerő megosztását, menedzsment szerkezetét tárgyalja.

- ügyvezetés felépítése
- munkavállalók létszám adatai
- bérköltségek és egyéb személyi jellegű kifizetések
- stb.

Cash flow tartalmilag kiegészíti a mérlegben és az eredmény-kimutatásban szereplő adatokat, amelyeket abból a szempontból rögzít, hogy milyen **pénzmozgással** jártak. Többféleképpen értelmezik, magyarul általában **pénzáramlásnak** fordítják, de értelmezhető **pénzforgalmi** (terv) **mérlegnek** is. A pénzforgalmi terv (Cash flow) a vállalkozás lelke, ha nincs elég mozgatható pénz, a vállalkozást nem lehet tovább folytatni.

2.6.1 Cash flow

A kiegészítő mellékletben szerepelnie kell a veszélyes hulladékok, környezetre káros anyagok nyitó és záró mennyiségi és értékadatait, veszélyességi osztályok alapján. Ki kell mutatni a környezeti védelmi kötelezettségek költségeinek fedezetére képzett célartalékok összegét.

- vagyoni helyzet mutatószámai
- pénzügyi helyzet mutatószámai
- övedelmesség mutatói.

● Mutatószámok:

- s/b.
- követeléseket (a mérleg fordulónapján kimutatott vevői követelések)
- kötelezettségeket (a mérleg fordulónapján kimutatott szállítói tartozások)
- értékpapírok elszámolt értékesítéseket (mérlegfőtetelek szerinti bontásban)
- a befektetett pénzügyi eszközök, a készletek, a forgóeszközök között kimutatott csökkenés-, átsorolás-, záróérték)
- tárgyévi értékcsökkenések mozgásának leírását (nyitó-, tárgyévi növekedés-, tárgyévi tárgyévi csökkenés-, átsorolás-, záróérték)
- az immateriális javak és tárgyi eszközök értékének mozgását (nyitó-, tárgyévi növekedés-, ha a mérleg adatai az előző évvel nem hasonlíthatók össze, ezt indokolni kell)

● Mérleghez kapcsolódó kiegészítések

- s/b.
- az addózs előtti eredményt módosító tételeket
- exportértékesítésből származó árbevétel, exportáramogatást
- ki kell mutatni a kivitáti, kiserleli fejlesztés tárgyévi költségét
- értékeknek részletezését, valamint a költségek költségei megbontható
- forgalmi költség eljárást választóknak ki kell mutatniuk az aktívált saját teljesítmény
- melyik változati eredmény-kimutatást választott (összköltség, vagy forgalmi költség eljárással)

● Eredmény-kimutatáshoz kapcsolódó kiegészítések

19. táblázat: Cash flow kimutatás tagolása.

I. Szokásos tevékenységből származó pénzeszköz-változás		III. Pénzügyi műveletekből származó pénzeszköz-változás	
±	±	±	±
1. Adózás előtti eredmény	±	17. Részvénykibocsátás, tőkebevonás	±
2. Elszámolt amortizáció	±	18. Kötvény, hitelviszonyt megtestesítő bevétele	±
3. Elszámolt értékesítés és visszavásárlás	±	19. Hitelek és kölcsönök felvétele	±
4. Céltartalékok képzés és felhasználás	±	20. Hosszú lejáratú nyújtott kölcsönök és elhelyezett bankbetétek törlesztése, megszűnítése, bevétele	±
5. Befektetett eszközök értékesítésének eredménye	±	21. Véglegesen kapott pénzeszköz	±
6. Szállítói kötelezettség változása	±	22. Részvénybevonás, tőkekivonás	±
7. Egyéb rövid lejáratú kötelezettség változása	±	23. Kötvény és hitelviszonyt megtestesítő (tőkecsökkentés)	-
8. Passzív időbeli elhatárolások változása	±	24. Hitelek és kölcsönök törlesztése, értékpapír visszafizetése	-
9. Vevőkövetelés változása	±	25. Hosszú lejáratú nyújtott kölcsönök és elhelyezett bankbetétek	-
10. Forgóeszközök (vevőkövetelés és pénzeszköz nélküli) változása	±	26. Véglegesen átadott pénzeszköz	±
11. Aktív időbeli elhatárolások változása	±	27. Alapítókkal szembeni, illetve egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek változása	±
12. Fizetett, fizetendő adó (nyereség után)	-		
13. Fizetett, fizetendő osztalék, részesedés	-		
II. Befektetési tevékenységből származó pénzeszköz-változás		IV. Pénzeszközök változása (I+II+III. sorok)	
14. Befektetett eszközök beszerzése	-		
15. Befektetett eszközök eladása	+		
16. Kapott osztalék, részesedés	+		

Cash flow-kimutatás három fő szakaszra bontható, ezek:

- I. a szokásos tevékenységből származó pénzeszköz-változás, más néven **működési cash flow**, az 1- 13. sorok
- II. Befektetési tevékenységből származó pénzeszköz-változás, más néven **befektetési cash flow**, 14-16. sorok
- III. Pénzügyi műveletekből származó pénzeszköz-változás, más néven **finanszírozási cash flow**, 17-27. sorok adatai.

A cash flow kimutatásban a vállalkozó az előző év és a tárgyév adatait köteles feltüntetni.

A cash flow kimutatás elkészítéséhez nem elegendőek a mérleg és az eredmény-kimutatás adatai. Elkészítésénél abból kell kiindulni, hogy a cash flow-kimutatás fő sorai az elnevezéseknél megjelölt pénzeszköz-változásokat tartalmazza. Ehhez olyan korrekciós tételeket kell alkalmazni, amelyek segítségével – a levezetés alapján mutatók – halmozódások ki-szűrhetők.

Ha valamilyen tétel a befektetési cash flow-ba tartozik (mint a kapott osztalék, a tárgyi eszközök eladásának bevétele), akkor azt a tételt a működési cash flow nem tartalmazhatja, az eredmény hatását ki kell szűrni.

Elszámolt értékvessztés és visszalíratás

A 3. sorban szereplő értékvessztés és visszalíratás az eszközök értékelésének szabályozási körébe tartozó fogalmak. Értékhelyesbítéssel és visszalíratással a mérlegben és az eredménykimutatásban többször is találkoztunk.

Értékvessztésről (E_v) egy adott eszköznél akkor beszélünk, ha bekerülési értéke (E_b , könyv szerinti érték) magasabb, mint a mérlegkészítéskor az aktuális piaci ára (E_{mp}), vagyis $E_b > E_{mp}$.
Számítása: $E_v = E_b - E_{mp}$.

Bekerülési érték alatt értjük a vagyon és tőkeelemeknek azon értékét, amellyel a vállalkozás nyilvántartásában (könyvelésben) rögzítésre kerülnek. Ha eszközelemet rögzítünk, akkor azt aktíválásnak, ha forráselemet vezetünk be a nyilvántartásba, akkor azt passzíválásnak nevezzük.
Az eszközöket a Szt. előírásai szerint értékvessztés elszámolója figyelembevételével kell a mérlegbe beállítani, amit **korrigált bekerülési értéknek (E_k)** nevezünk. Más megfogalmazásban ezt nevezzük **leértékelésnek**.

Számítása: $E_k = E_b - E_v$. **Feleértékelésről** akkor beszélünk, ha a mérlegkészítéskor a vagyontárgy értéke magasabb, mint a beszerzési értéke, $E_{mp} > E_b$. A korábban elszámolt értékvessztést és a leírt értékcökként **visszalíratással** lehet módosítani, más megfogalmazásban ez a **feleértékelés** könyvelése.

A jelenleg érvényes Szt. szerint a leértékelés kötelező, a feleértékelés csak az éves beszámolóknál megengedett, az egyszerűsített beszámolóknál nem. A visszalíratás csak a bekerülési értékig megengedett.

2.7 Könyvezetés

A **könyvezetés** – más szóval könyvvitel – az a tevékenység, amely során a vállalkozás a vagyoni-pénzügyi helyzetét befolyásoló gazdasági eseményekről **folymatos nyilvántartást** vezet (írában feljegyzik, vagy elektronikus adathordozón rögzítik), s azt az üzleti év végén lezárja.

Az előző fejezetekben bemutatásra kerültek azok a főbb gazdasági események, amelyek valamilyen módon hatással vannak a mérlegre. Egyesek annak csak a belső szerkezetét módosítják, mások pedig a **mérleg főösszegeit is megváltoztatják**. A mérleg főösszegeit megváltoztató gazdasági események teszik igazán szűkségessé a könyvvitel készítését. A könyvvitel (könyvelés) a gazdasági események – megfigyelhető szabályok (Szt.) szerint – rögzítése. A könyvelés kezdődik a bizonylatok kiállításával, majd folytatódik azok felidőgazdálkodással, valamint a különböző könyvviteli nyilvántartások vezetésével és befejeződik valódi záróösszesítő-ellenőrző kimutatás (mérleg, eredmény kimutatás, stb.) elkészítésével a 6. ábrán szerint.

● a bizonylat megnevezését, célját és tartalmát
 ● a kiállítás helyét, időpontját, módját, példányszámát
 ● a bizonylat feldolgozás és –továbbítás módját és menétét, valamint a határidőket
 ● a megőrzés helyét, idejét és módját
 ● a bizonylatok számozási rendszerét.

rögzítse:
 A Bizonylati szabályzat egy-egy bizonylattal kapcsolatban legalább az alábbi előírásokat azokat a tennivalókat, amelyek a leghatékonyabban szolgálják az adott célt. szabottan, a lehető legészlelesebben (személyhez, tevékenységhez, stb. köztöten) rögzíti és alkalmazásával tudja biztosítani. Ez a belső szabályozás az adott vállalkozásra Bizonylati rendszer jó működését, a vállalkozás, a **Bizonylati szabályzatnak** elkészítésével a bizonylatok kiállításának, továbbításának, feldolgozásának, megőrzésének szabályait.

- az alkalmazott bizonylatokat (bizonylat típusokat, feladatokat)
- a bizonylati szabályzatot (bizonylati szabályzatot)

magába foglalja:
 sem, hogy milyen a bizonylati áramlás és –feldolgozás rendszere. A **bizonylati rendszer**

írták. Nem mindegy ugyanis, hogy ki, hol, mikor, milyen, mennyi bizonylatot állít ki, sőt az írták. Nem mindegy, de nem biztos, hogy a racionális adminisztráció szempontjait is biztosítják. A tartalmi és formai követelmények legfeljebb a gazdasági események valószínű eszámolását teszik lehetővé, de nem biztos, hogy a racionális adminisztráció szempontjait is biztosítják. Nem mindegy ugyanis, hogy ki, hol, mikor, milyen, mennyi bizonylatot állít ki, sőt az

ben támasztott követelményeknek. Ezek a már tanult alaki és tartalmi követelmények.

könnyelésben beöltött szerepének eleget tudjon tenni, meg kell felelnie a bizonylati a könnyelési munkához szükséges adatokat hitelesen biztosítsa. Ahhoz, hogy a bizonylat a könnyelési munkához szükséges adatokat hitelesen biztosítsa. Ahhoz, hogy a bizonylat a könnyelési munkához szükséges adatokat hitelesen biztosítsa. Ahhoz, hogy a bizonylat a könnyelési munkához szükséges adatokat hitelesen biztosítsa.

Bizonylat a gazdasági eseményről készített hiteles okmány. Hitelességet az ad-

ja, hogy az arra illetékes (feligazgató) személy állítja ki, és azt aláírásával hitelesíti is. Azt, hogy a vállalkozásnál adott esetben ki az illetékes személy, azt a szervezeti és működési szabályzat, valamint a számviteli szabályzat rögzíti. A könnyelés **alapszabálya**, amit meg-

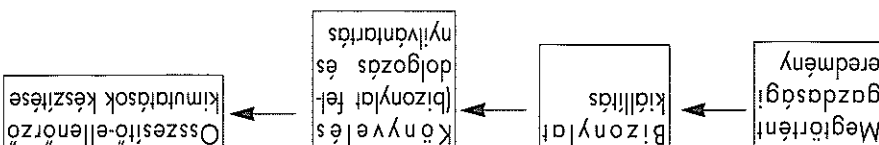
séteni tilos, hogy **könnyelési szabályzat** rögzíti. A könnyelés **alapszabálya**, amit meg-

d) a pénzkészítési szabályzatot.
 c) az önköltségszámítás rendjére vonatkozó belső szabályzatot
 b) az eszközök és a források értékelési szabályzatot
 a) az eszközök és a források leltárkészítési és leltározási szabályzatot

A számviteli politika keretében el kell készíteni:
 teli elszámolás, az értékelés szempontjából lényegesnek, jelentősnek.

bályokat, előírásokat, módszereket, amelyekkel meghatározza, hogy ő mit tekint a számviteli elszámolás keretében írásban rögzíteni kell azokat a gazdálkodóra jellemző számviteli politika keretében írásban rögzíteni kell azokat a gazdálkodóra jellemző számviteli

6. ábra. A gazdasági esemény rögzítése



A bizonylati elvek megtartása mellett, a megfelelően kitöltött bizonylatok alapján kerülhet sor

a gazdasági események irásos rögzítésére, amelynek előre meghatározott **zárt rendszer-**

ben kell megtörténnie. A zárt rendszer feladata, hogy a könyvvitel választ tudjon adni arra

a kérdésre, hogy a gazdasági események:

- melyik vagyonrészben
- mely időpontban
- milyen értékben
- milyen mennyiségben okoztak változást.

A mai kor követelményeinek megfelelő olyan számítógéppel támogatott könyvviteli rendsze-
rek kerülnek alkalmazásra, amelyek – beépített algoritmusok útján – feleslegessé teszik né-
hány olyan művelet elvégzését (és dokumentálását), amely a manuális könyvvezetés során el-
kerülhetetlen lenne. A számítógépes rendszerek egyik legfontosabb jellemzője az, hogy a ki-
nyomtatásra kerülő adatok a legjobban eszikben valamilyen kigyűjtés, összesítés eredményeként
jönnek létre. A kigyűjtések, összesítések azért kellene, mert általában csak meghatározott
ismereknek megfelelően összesített adatokra van szükség közvetlenül olvasható formában.
Az adatok és alapszámok megőrzésére ebben az esetben is szükség van, a törvények-
ben (Szt., Szt.) meghatározott időig.

Könyvvitelnek a fenti négy feltelet egyideű figyelembevételét kell biztosítania, s ennek meg-
felelően különböztetjük meg a könyvvitel négy részterületét:

- számlasoros: szintetikus – analitikus
- idősoros: szintetikus – analitikus

Könyvvitel			
Számlasoros elszámolás		Idősoros elszámolás	
Analitika	Szintetika	Analitika	Szintetika

7. ábra. A könyvvitel részterületei

Számlasoros elszámolás vagyonrészek szerinti (lásd a mérleg sorokat), addig az
idősoros elszámolás pedig az időrendi sorrendben bekövetkezett gazdasági események
könyvelését biztosítja.
Az **analitika** (analitikus könyvelés) a változásokat részletesen (egyedileg) mennyiségi és ér-
ték szerinti, a **szintetika** (szintetikus könyvelés) összevonatan, s csak értékben tartja nyilván.
A könyvvitel gyakorlati megvalósítása során a könyvvitel e négy részterülete összefonódik
úgy, hogy csak két menében valószínűsíthető meg (kivétele a számítógépes megoldás, ott lehető-
ség van az egy menében való könyvelésre is):
● első menében az analitikus nyilvántartás idősoros és számlasoros elszámolása történik
● második menében a szintetikus nyilvántartás idősoros és számlasoros könyvelése valósul
meg.

Az egyszerűsített könyvvitelt vezető vállalkozó átteheti a kétfős könyvvitelre – saját elhatározása alapján – bármelyik év január 1-jével. **Köteles átteni** a kétfős könyvvitel vezetésére az az évet követő második év január 1-jével, amikor az egyszerűsített beszámoló készítésére a Sz-t-ben rögzített feltételek (az előző bekezdésben rögzített 50 millió forint árbevétele alatti) két egymást követő évben már nem teljes meg.

lenül az általa foglalkoztatottak létszámától és a mérleg-főösszegeit.
 to árbevétele – két egymást követő évben – nem haladja meg az 50 millió forintot, függetlenül a szerüsitett beszámoló készit, és akkor, ha a vállalkozási tevékenységből származó éves nettó jögi személyiség nélküli gazdasági társaság, amely e törvény hatálybalépésekor is egy-
 ● a jogi személyiséggel rendelkező munkaközösség,
 ● az iskolai szövetkezet,

Egyszerűsített könyvvitellel alátámasztott egyszerűsített beszámolót készíthet:

követő évben, évenként – az 50 millió forintot nem haladja meg.
 valamin vállalkozási tevékenységből származó éves együttes (ör) bevétele – két egymást követő évben, évenként – az 50 millió forintot nem haladja meg.
 szervezet, amely csak **alaptévékenységet** folytat, illetve amelynek alaptévékenységből, Egyyszerüsitett beszámolót készíthet bevételei értékhatártól függetlenül az a fentebb felsorolt
 ● az ügyvéd iroda, a szabadalmi ügyvivő iroda,

- az alapítvány
- az egyházi jogi személy
- a köztestület
- a társadalmi szervezet (ideértve az országos kisebbségi önkormányzatokat)
- a társasház
- üzleti helyiség építő- és fenntartó szövetkezet
- a lakás, a nyugdíjasház, az üdülő, a személygépkocsitároló, a műhely vagy az

szervezet;
számolót készítő vállalkozás. Egyszerűsített könyvvitelt vezethet pl. az alábbi megjelölt
 A Sz-t. értelmében **egyszerűsített köteles vezetni az egyszerűsített be-**

Az **egyszerűsített könyvvitelt** vezető gazdálkodó a tulajdonában lévő pénzeszközökről és azok forrásairól olyan könyvviteli nyilvántartást (pénzforrási könyvvitel) köteles vezetni, amely az eszközökben és forrásokban bekövetkezett változásokat a valóságnak megfelelően, folyamatosan, áttekinthetően mutatja. Az egyszerűsített beszámoló összeállításához szükséges, hogy a gazdálkodó az eszközökről, a forrásokról részletező nyilvántartásokat is tartasson a valóságnak megfelelően és folyamatosan vezessen. Ezt az egyszerűsített könyvviteli nyilvántartásnak is biztosítani kell.

2.7.1 Egyszerűsített könyvelés

- egyszerűsített könyvvitel
 - kétfős könyvvitel formájában.
- A Sz-t. szerint a vállalkozások a könyvelésüket az alábbi módon vezethetik:

Az alkalmazotti nyilvántartási rendszernek olyanak kell lennie, amely a teljes üzleti pénzforgalmat, a pénzforgalomhoz kapcsolódó, de pénzügyi számlával nem járó vagyoni- és eredményváltozásokat az elszámolások egyezőségét biztosító formában mutatja ki.

A pénzeszközökről és azok forrásairól, valamint az azokról valóztásokról vezetett könyvviteli nyilvántartási kötelezettségnek naplófőkönyv vagy más, a követelményeknek megfelelő nyilvántartás vezetésével lehet elegendő tenni. Ide sorolható még a pénztárkönyv, a bevétel és költségnyilvántartás, a bevételi nyilvántartás.

A személyi jövedelemadó (Szt.) törvény előírása alapján egyszerűes könyvvitelt vezet (a Szt. hatálya az egyéni vállalkozóra nem terjed ki):

- egyéni vállalkozó
- átalévonási jogot érvényesítő magánszemély.

● Pénztárkönyvet vagy naplófőkönyvet kell vezetni azon tevékenységre vonatkozóan

- amelyre a magánszemély átalévonási jogot érvényesít, illetőleg amely után átalévonás fizetésére kötelezett,
- amelyet a magánszemély egyéni vállalkozóként végez
- amelyre a magánszemély egyébként pénztárkönyv (naplófőkönyv) vezetését választja.

Az adókötelezettség teljesítéséhez a pénztárkönyv (naplófőkönyv) tartalmi követelményei a következők:

A bevételeket és kiadásokat időrendben, napenkénti bontásban, sorzámmal, dátummal, okmányok (számla, más bizonylat, részletező nyilvántartás) alapján kell bejegyezni és összesíteni.

● Bevételi és költségnyilvántartást vezet az a nem egyéni vállalkozó önálló tevékenységet folytató magánszemély, aki a jövedelmét teljes költségelszámolással állapítja meg, de átalévonási jogot nem érvényesít, illetőleg nem kötelezett átalévonás forgalma adó fizetésére, és alkalmazhatja, segítő családtagot nem foglalkoztat.

A bevételi és költségnyilvántartásban sorzámmal, dátummal, a kifizető megnevezésével és a tevékenység megjelölésével kell feltüntetni a tevékenység bevételeinek teljes összegét és a tevékenységhez tartozó, költségként elszámolható kiadásokat, továbbá a levont adóelőleget.

● Bevételi nyilvántartást vezet:

- a mezőgazdasági őstermelő
- éva alanya
- önálló tevékenységet folytató magánszemély, aki a jövedelmét a bevételből költségnyilvántartásból származó költséggel számolja el.

Az alapnyilvántartás vezetési módja az adóbevételek nem változtatható meg, kivéve abban az esetben, ha a magánszemélynek az egyszerűbb adózástól alapnyilvántartás vezetésére való jogosultsága bármilyen okból megszűnik. A megszűnés időpontjától kezdődően köte-

les a részletesebb adathatalmi alapnyilvántartás vezetésére áttérni. Ekkor az egyszerűbb adathatalmi alapnyilvántartásban szereplő adatokat – az eredeti nyilvántartás megőrzése mellett – összeítve kell a továbbbábelvezetés alapnyilvántartásba bejegyezni.

2.7.2 Kettős könyvvitel

A vállalkozónak az éves beszámolót, az egyszerűsített éves beszámolót, az összevont (konsolidált) éves beszámolót kettős könyvvitellel kell alátámasztania. **A kettős könyvvitel olyan zárt nyilvántartási rendszer, amelyben a vállalkozásnál megtörtént minden gazdasági eseményt főkönyvi számlákban rögzítenek.** A könyvelési számlák a **főkönyvi számla** megnevezést abban az időszakban kapják, amikor a lezárt számlából a megőrzés érdekében bekötött könyvek (főkönyvek) készülnek. Jellemzője még, hogy:

- minden gazdasági eseményt azonos időben legalább **két főkönyvi számlában rögzítenek**
- a főkönyvi számlák a mérleg és az eredménykimutatókat sorait képviselik.

A gazdasági esemény mindig valamilyen változást jelent az anyagi javakban, a vagyon részekben, ez a változás lehet:

- növekedés
- csökkenés.

A teljes körűség biztosítása érdekében a kettős könyvvizelésből egyelően olyan gazdasági esemény rögzítése sem maradhat ki, amely a vagyon helyzetét érinti, vagy az eredmény alakulására hatással van.

A vállalkozás eszközei és forrásai a bekövetkezett gazdasági események hatására változnak, vagyis **állandó mozgásban** vannak. Ezek a változások folyamatosan módosítják a mérleg és az eredménykimutatókat sorait és végösszegeit. A mérleg és az eredménykimutató nem állnak meg, hanem folyamatosan változtatják rögzítésére, hanem csak egy-egy időszak változásainak hatását tudják kimutatni. Ezért szükséges egy olyan nyilvántartás, ami folyamatosan, minden gazdasági eseményt rögzít a mérleg és az eredménykimutatók sorainak megfelelő tartalommal. Ezt biztosítja a **számlasorozat elszámolás**, amely a vagyonszerzések szerinti nyilvántartásban bekövetkezett változásokat rögzíti. Ennek biztosítása érdekében az eszközöket és forrásokat a mérlegből kiemeljük, és állományukat, valamint a gazdasági események okozta változásait, eszköz és forrás fajtáiként külön-külön könyveljük: az e célra szolgáló könyvviteli eszköz a **könyvviteli számla**, röviden **főkönyvi számla**.

A főkönyvi számla a gazdasági eseményeket **csak értékben tartja nyilván**, a mennyiség-ek rögzítését mellőzi, ezért ezeket **szintetikus számlák** is nevezzük. A főkönyvi számlákon történő könyvelés során azonban nem elégsges csak a pénzértékben kifejezett összegek feltüntetése, mert így lehetetlen lenne az utólagos azonosítás, vagy ellenőrzés elvégzése. Azokat az adatokat, amelyek szükségessé egy-egy gazdasági esemény (könyvelési tétele) utólagos azonosítására az alapbizonylatokig bezáróan, **hivatkozásoknak** nevezzük.

- A hivatkozások lehetnek:
- a gazdasági esemény időpontjára
 - a gazdasági esemény sorszámára
 - a gazdasági esemény tartalmának rövid megnevezésére
 - a gazdasági esemény bizonylatára.

A főkönyvi számlák formai kivitelezése.

Egyoldalas, kéthasábos

Főkönyvi számla megnevezése:száma.			
Sorszám	Dátum	Szöveg	
		T összeg	K összeg
		Egyenleg	

Egyoldalas, háromhasábos

Főkönyvi számla megnevezése:száma.			
Sor- szám	Dátum	Szöveg	
		T összeg	K összeg
		Forgalom	
		Egyenleg	

A későbbiek során a hivatkozások elhagyásával, egyszerűsített főkönyvi számla-ábrázoláso-
kat alkalmazunk.

A mérleget felbontjuk a vagyon részeknek megfelelően ESZKÖZÖK és FORRÁSOK oldalra,
ennek megfelelően könyveljük le az üzleti év során történő változásokat is, a 8. ábra alap-
ján.

Eszközök		Mérleg:évhó.....nap		Források	
T	K			T	K
Eszköz számlák				Forrás számlák	
T	K			T	K
T	K			T	K

8. ábra. Mérlegből levezetett főkönyvi számlák

Az eszköz és forrás számlákat úgy tekinthetjük, mint a mérleg egy-egy sorának, egy-egy
mérlegfelének a részletezését. Ez a részletezés azt is jelenti, hogy:

- minden egyes mérlegfeltevelnek legalább egy főkönyvi számla felel meg. Például a mérlegben szereplő **anyagok**at nyilváníthatjuk csak egyetlen anyagszámlán, de megbonthatjuk és külön-külön számlát alkalmazva anyagfelhasználásuként is (pl. nyers- és alapanyagok, se-gédanyagok, üzem- és fűtőanyagok, fenntartási anyagok, építőanyagok, stb.)
- a főkönyvi számla részletezéséből, mint a mérleg, mert az állományi adatokon túl a válto-zásokat (növekedést-csökkenést) is tartalmazza.

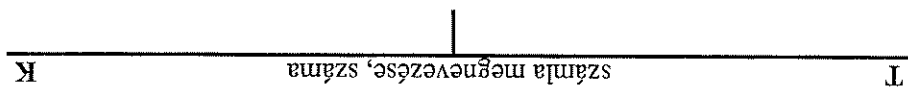
2.7.2.1 Főkönyvi számlák

Főkönyvi számla a gazdasági események könyvviteli szabályok szerint történő rögzíté-sének, nyilváníthatóságának eszköze. A főkönyvi számla megnevezés helyett a könyvviteli számla, röviden **számla** megnevezést is használjuk. Tudjuk azonban, hogy a számla fogá-lomnak van egy másik, elszámolás jellegű jelentése is, amelyet a végzett munka, illetve az áru ellenértékére rögzítésére használunk, és alpbizonylatként vesszük figyelembe.

A főkönyvi számla a már említett mérleg és eredménykimutatás sorait megjelölő **kétolda-lú kimutató**s, ennek megfelelően a végző rész növekedésének és csökkenésének a rögzítését is biztosítja. A gyakorlat során kialakult rendszereknek megfelelően a növekedést és csökkenést egymással szemben célszerű elhelyezni a 9. ábrának megfelelően:



vagy egyszerűbben



9. ábra. Főkönyvi számla sematikus formái

Az ábrából látható, hogy minden számla két oldalú:
TARTOZIK oldal, jelölése: T (baloldal)
KÖVETEL oldal, jelölése: K (jobb oldal)

A főkönyvi számlán, az egyik oldalon a rész növekedését, a másik oldalon a csök-kenést számloljuk el. Azt, hogy a növekedést, illetve a csökkenést a TARTOZIK vagy a KÖVETEL oldalon könyveljük-e el, azt általában az alábbiakban, minden számlára vonatkozóan nem tudjuk meghatározni, azt csak az adott főkönyvi számla (számla csoport) tartalma dönti el. Minden főkönyvi számlához tartozó pontosan, szakszerűen meg kell adni a számla szá-mát, és megnevezését. Ezek egyben utalnak a mérleg és eredménykimutatás sorához való kapcsolódásra is. A számlák elnevezésükben gyakran megegyeznek a mérleg és eredmén-y-kimutatás sorainak megnevezésével. Az egyezés főleg akkor áll fenn, ha egy mérlegso-rhoz, vagy egy eredménykimutatás-sorhoz csak egyetlen főkönyvi számla kapcsolódik.

A főkönyvi számlán történő adatrögzítést (könyvelést) **terhelésnek** illetve **jóváírásnak**, **elismerésnek** nevezzük.

Terhelésről akkor beszélünk, ha a főkönyvi számla bal (TARTOZIK) oldalra könyvelünk, vagy másképpen szólva megterheljük a számlát.

Jóváírás, ellismerés esetén a főkönyvi számla jobb (KÖVETEL) oldalra könyvelünk, vagy másképpen szólva a számlán jóváírunk (ellismerjük a számlát).

Fontos tudni! Minden gazdasági eseményt, amit elkönyvelünk egy számla tartozik oldalra, ugyanakkor el kell könyvelni azt egy másik számla követel oldalra is. Így az összes számla tartozik oldalának összege minden pillanatban megegyezik az összes számla követel oldalának összegével.

Ezzel biztosítható, hogy a könyvvitel önmagát automatikusan ellenőrző, zárt rendszerként működjön.

A **főkönyvi könyvelés alapfogalmai és alapszabályai** az alábbiakban összefoglalva:

- a főkönyvi (szintetikus) könyvelés alapvető eszköze a főkönyvi számla
- a főkönyvi számlának két oldala van, mégpedig: TARTOZIK oldal és KÖVETEL oldal
- a **mérleg** számlái az Eszköz és Forrás számlák
- **nyitító egyenleg** – a főkönyvi számlák kezdő értéke egy adott időszakban (pl. üzleti év elején)
- **nyitás** – a nyitító egyenleg felvezetése (könyvelése) a nyitó mérlegből a főkönyvi számlákra a 10. ábra alapján.

a. Főkönyvi számlák nyitása, nyitás könyvelése

Az előző év **záromérlegét** tekintjük az üzleti év **nyitómérlegének**, amit felbontunk, és adatlománnyá átvisszújk a mérleg soroknak megfelelően nyitandó főkönyvi számlákra. Azt a könyvviteli folyamatot, amikor a nyitó mérleg adatait átvisszújk a főkönyvi számlákra, nevezzük a **főkönyvi számlák megnyitásának**. A nyitómérlegben szereplő meghatározott eszköz vagy forrás év eleji adatlománnyának értékét (amit a főkönyvi számlákra nyitáskor átvisszújk) nevezzük a **főkönyvi számlák nyitó értékeknek**. Nyitáskor a számlákra a nyitó értéket csak az egyik oldalra lehet feltüntetni, ekkor még a másik oldalra adat nincs rögzítve, lásd a 10. ábrát.

Fontos tudni! Nyitó értéket, a mérleg eszközsorait helyettesítő számlák esetében a T. oldalra, míg a mérleg forrás sorait helyettesítő számlák esetében, pedig a K. oldalra könyveljük, jelölése: Ny.

T	Eszköz számlák	Ny.
K		

T	Forrás számlák	Ny.
K		

10. ábra. Eszköz és forrás számlákra a nyitás könyvelése

b. A főkönyvi számlák a forgalom könyvése

Forgalom az a könyvelési folyamat, amikor az üzleti év során a gazdasági eseményeket a főkönyvi számlákban rögzítjük.
A forgalom tartalmát tekintve lehet 1. ábra alapján:

- **Tartozik forgalom**, amikor a számla tartozik oldalára könyvelünk, jelölése: **Tf.**
- **Követel forgalom**, amikor a számla követel oldalára könyvelünk, jelölése: **Kf.**

T	Eszköz számlák	K
Ny.		Kf.
Tf.		

T	Forrás számlák	K
Ny.		Kf.
Tf.		

1. ábra. A főkönyvi számlán a forgalom könyvése

Fontos tudni! A mérlegszámlákban a növekedéseket és csökkenéseket az alábbiak szerint kell elkönyvelni, lásd a 12. ábrát.

● **Eszköz számlán:**

- növekedést a **TARTOZIK** oldalon
- csökkenést a **KÖVETEL** oldalon

● **Forrás számlán:**

- növekedést a **KÖVETEL** oldalon
- csökkenést a **TARTOZIK** oldalon

T	Eszköz számlák	K
Ny.		Tf. (növekedés)
		Kf. (csökkenés)

T	Forrás számlák	K
Ny.		Tf. (csökkenés)
		Kf. (növekedés)

12. ábra. Forgalom hatása az eszköz és forrás számlákban

Ha egy számla **főösszegeiről** beszélünk, akkor mindig a nyitó érték és a forgalom együttes összegeit értjük. A főösszeg lehet, a 13. ábra alapján:

- **Tartozik főösszeg**, jelölése: **T fő**
- **Követel főösszeg**, jelölése: **K fő**

T	Eszköz számlák	K
Ny.		Tf. (növekedés)
		Kf. (csökkenés)

T	Forrás számlák	K
Ny.		Tf. (csökkenés)
		Kf. (növekedés)

13. ábra. Forgalom hatása az eszköz és forrás számlákban

● **Ellenszámla** a könyvelési tételben egymással álló számlák egyike. Az előző példa alapján: - az „Anyagok” számla ellenszámlája a „Pénztár” számla - a „Pénztár” számla ellenszámlája az „Anyagok” számla.

Kontrószva: 100.000 Ft
Anyagok: T. 100.000 Ft
Pénztár: K. 100.000 Ft

● **Kontrószámlának** a számlaösszeffüggések kifejezését nevezzük. Nézzünk meg példa alapján egy gazdasági esemény kontrószámlát, melyben anyagvásárlás történik, 100.000 Ft összegű készpénzért: - vásárlással az anyagkészlet nő, az „Anyagok” számla – eszköz számla tartozik, - vásárlással a pénztár készpénzészlete csökken, a „Pénztár” számla – eszköz számla csoportba tartozik, eszköz számlán a növekedés a tartozik (T) oldalra kerül: anyagok: T. 100.000 Ft - vásárlással a pénztár készpénzészlete csökken, a „Pénztár” számla – eszköz számla csoportba tartozik, eszköz számlán a csökkenés a követel (K) oldalra könyvelendő: K. 100.000 Ft.

● **Könyvelési tétel** (más megfogalmazásban számlaösszeffüggés): annak meghatározása, hogy a gazdasági eseményt melyik számla TARTOZIK, és melyik számla KÖVETEL oldalra kell könyvelni!

A könyvelési munka során még az alábbi **fogalmakat használjuk**:

14. ábra. Forgalom hatása az eszköz és forrás számlákon

T		T	
Eszköz számlák		Forrás számlák	
T	Ny.	T	Ny.
TF (növekedés)		TF. (csökkenés)	
	TF. - Kf.		Kf. (növekedés)
T fő.	K fő.	T fő.	K fő.
Te.		Ke.	

● Követel egyenleg (jelölése: **Ke**) esetében a főkönyvi számla: $T\text{ fő} < K\text{ fő}$.

● Tartozik egyenleg (jelölése: **Te**) esetében a főkönyvi számla: $T\text{ fő} > K\text{ fő}$.

Az egyenleg tartalma szerint lehet, a 14. ábra alapján:

A null-szalidó akkor említjük, ha $a\text{ Tf} = \text{Kf}$.

Gyakran használt fogalom a **szalidó** is, ami szintén egyenleget jelöl (szalidó = egyenleg).

- a forrás számláknak általában K. egyenlege van: $E = \text{Kf.} - \text{Tf.}$ Lásd a 14. ábrát.

- az eszköz számláknak általában T. egyenlege van: $E = \text{Tf.} - \text{Kf.}$

A nyitilegyenleg és a forgalom könyveléséből következik, hogy

denkori **egyenlegét**. Az egyenleg (jelölése: **E**) a tartozik és követel forgalom különbsége. A Tartozik főösszeg és a Követel főösszeg különbsége mutatja az adott főkönyvi számla min-

- **Mérlegszámlákra** (vagyonszámlák), amelyek:
 - a vállalkozás vagyonszámláinak változását okozó gazdasági eseményeket könyveljük
 - a nyitómérleggel szemben nyitunk
 - a zárómérleggel szemben zárunk
 - két számlatípust különböztünk el: – Eszköz számlák
 - Forrás számlák

Az előzőek alapján már tudjuk, hogy a főkönyvi számlák évközben a mérleg sorokat és az eredménykimutatás sorait helyettesítik. Ennek megfelelően a főkönyvi számlákat tartalmuk alapján csoportosíthatjuk az alábbiak szerint:

A főkönyvi számlák csoportosítása

15. ábra. Az eszköz és forrás számlák általános tartalma

Eszköz számlák		Forrás számlák	
T	K	T	K
Ny.		Ny.	
TF. (növekedés)	KF. (csökkenés)	TF. (csökkenés)	KF. (növekedés)
Ze.		Ze.	
			Ke.

Záró egyenleg (jelölése: **Ze**) alatt valamely számla időszak (hó, negyed év, év) végi egyenlege. A záró egyenleg mindig csak az időszak végén, és mindig **technikai tételként** kerül a számlán könyvelésre. A technikai tétel azt jelenti, hogy a könyvelési tétel nem gazdasági esemény következménye, hanem a könyvviteli célszerszükségét, az egy adott időszakra, vagy a könyvelésből a mérlegbe – mérlegbe való átlépés a folytonosságot biztosítja. A könyvviteli folytonosság elve megköveteli, hogy egy számla záró egyenlegét megfigyelve ugyanazon számla, következő időszak nyitó egyenlegével. A záró egyenleg könyvelése után a főkönyvi számla egyenlege nulla lesz. Ez azt jelenti, hogy - ha a számlának tartozik egyenlege (Te) van, akkor a záró egyenleg (Ze) a követel - oldatra könyvelendő, értéke megegyezik a követel egyenleggel. **Ze = Ke.** - ha a számlának követel egyenlege (Ke) van, akkor a záró egyenleg (Ze) a tartozik - oldatra könyvelendő, értéke megegyezik a tartozik egyenleggel. **Ze = Te.**

c. Főkönyvi számlák zárása

- **Követel összeg** alatt a számla követel (K) oldalára könyvelt értéket értjük. Az előző példában a „Pénztár” számla K. oldalára könyvelt 100.000 Ft.
- **Tartozik összeg** alatt a számla tartozik (T) oldalára könyvelt értéket értjük. Az előző példában az „Árnyagok” számla T. oldalára könyvelt 100.000 Ft.

> nyitó egyenleget a számla T. oldalára könyveljük
> növekedést a számla T. oldalára könyveljük

1. Eszközszámlák

Fontos tudni!

A számlatípusok főbb jellemzőinek összefoglalása:

16. ábra. Főkönyvi számlák csoportosítása

Főkönyvi számlák	
Számlatípusok	Egyéb számlák
1. Eszközszámlák	1. Technikai jellegű számlák
2. Forrásszámlák	2. Helyesbítő számlák
3. Költség, ráfordítás számlák	
4. Bevétel számlák	

● **helyesbítő számla** egy másik főkönyvi számlán könyvelt adatállományt helyesbíti, korrigálja. Ilyen például a befektetett eszközökhöz kapcsolódó értékcsökkenés számla, amelynek egyenlege a befektetett eszközök számlákon kimutatott bruttó értéket nettó értékre helyesbíti.

● a már említett **technikai jellegű számlák**, amelyek nem gazdasági események, hanem technikai tételek kerülnek könyvelésre, ilyen például a nyitó mérleg és a zárómérleg számla

A főkönyvi számlacsoporthoz tartoznak még az **egyéb számlák**, ilyenek:

A kettős könyvvitélben a gazdasági események rögzítése során az alábbi **négy számlatípust** használjuk:

- 1. számlatípus: eszköz számlák
- 2. számlatípus: forrás számlák
- 3. számlatípus: költség, ráfordítás számlák
- 4. számlatípus: bevétel számlák.

● **Eredmény számlákra**, amelyeken:

- a vállalkozás jövedelmét alakító gazdasági eseményeket könyveljük
- elővezetésük (ezeket nem nyitjuk, hanem elővezetjük) az első olyan gazdasági esemény könyvelésekor történik, amelynek hatása van az eredmény alakulására
- megszűnésük év végén, a zárlat során, a főkönyvi számlák rendezése keretében történnek meg
- két számlatípust különítünk el: – Költség, ráfordítás számlák
- Bevétel számlák.

> a számlát elővezettük, az első eredményt módosító gazdasági eseményt keletkezettük
> növekedést a számla T. oldalára könyveltük
> csökkenést a számla K. oldalára könyveltük
> általában T. egyenlegük van
> zárlat során a számlát rendezzük, majd megszüntetjük
> egyenlegét az eredmény-kimutatásba vezetjük át.

Ráfordítás a kibocsátott (értékesített) anyagi javak (termékek, teljesítmények) bekerülési értékét jelenti. Lényeges hangsúlyozni, hogy a ráfordítás csak az értékesítéssel szemben megjelenő, az eredmény realizálódásához kapcsolódó fogalom.

Költség a termelés érdekében felhasznált elő- és holtmunka pénzben kifejezett értéke. Más megfogalmazásban a költség mindig a termelés érdekében történő felhasználást jelenti. Lényeges hangsúlyozni, hogy a költség csak a termelés végzésével (termék, teljesítmények előállításával) kapcsolatban megjelenő fogalom.

A költség és ráfordítás fogalmak számviteli értelmezése elter a szokásos gazdasági értelmezéstől. A számviteli munkához szükséges e fogalmak pontos értelmezése.

3. Költség, ráfordítás számlák

Rövidlejáratú hitelek	
T	K
TF. csökkenés Ny.	Ze. növekedés Kf.

Példa a **Rövidlejáratú hitelek** számlán való könyvelésre:

> nyitó egyenlegét a számla K. oldalára könyveltük
> csökkenést a számla T. oldalára könyveltük
> növekedést a számla K. oldalára könyveltük
> általában K. egyenlegük van
> záróegyenlegét (Ze) a számla T. oldalára könyveltük.

2. Forrásszámlák

Elszámolási betétiszámla	
T	K
TF. növekedés Ny.	Ze. csökkenés Kf.

Példa az **Elszámolási betétiszámlán** való könyvelésre:

> csökkenést a számla K. oldalára könyveltük
> általában T. egyenlegük van
> záróegyenlegét (Ze) a számla K. oldalára könyveltük.

A nyitáshoz szükségünk van egy technikai jellegű számlára, a **Nyitó mérleg számlára**, ahova a nyitómérleg feltételeit vesszük át. A K. oldalra az Eszközöket, a T. oldalra a Forrásokat.

- A nyitás két lépésben történik:
- első lépésben az eszközszámlákat
- másik lépésben a forrásszámlákat nyitjuk meg.

A nyitás a nyitómérleg felbontását jelenti a főkönyvi számláknak megfelelően úgy, hogy minden mérlegssorból legalább egy főkönyvi számla jön létre. A gyakorlatban egy mérlegssorból több főkönyvi számlát is megnyithatunk.

a. A főkönyvi számlák nyitása

2.7.2.2 Könyvelés a főkönyvi számlákon („A” vállazati mérleg esetén)

T	Belföldi értékesítés árbevétele	K
Csökkenés	Keletkezés	
Megszűnés	Növekedés	
Ze.	Ke.	

Példa a Belföldi értékesítés árbevétele számlán való könyvelésre:

- > a számlát elővezetjük, az első eredményt módosító gazdasági eseményt keletkeztetjük
- > növekedést a számla K. oldalára könyveljük
- > csökkenést a számla T. oldalára könyveljük
- > általában K. egyenlegük van
- > zárlat során a számlát rendezzük, majd megszüntetjük
- > egyenlegét a az eredmény-kimutatásba vezetjük át.

4. Bevétele számlák

T	Bérlőtlenség	K
Keletkezés	Csökkenés	
Növekedés	Megszűnés	
Te.	Ze.	

Példa a **Bérlőtlenség** számlán való könyvelésre:

A 8. táblázatban bemutatott nyitómérleg adatai:

Nyitómérleg:.....év. 01.01.

ESZKÖZÖK (aktívák)		eFt
A.	Befektetett eszközök	30.000
I.	Immateriális javak	1.000
II.	Tárgyi eszközök	27.000
III.	Befektetett pénzügyi eszközök	2.000
B.	Forgóeszközök	54.000
I.	Készletek	25.000
E.	Céltartalék	0
F.	Kötelezettségek	25.000
II.	Hosszúlejáratú kötelezettség	22.500
III.	Beruházási és fejlesztési hitelek	1.500
IV.	Értékpapírok	5.000
I.	Pénztár, csek	200
2.	Bankbetétek	4.800
C.	Aktív időbeli elhatárolások	1.000
G.	Passzív időbeli elhatárolás	2.000
Források összesen		85.000
FORRÁSOK (passzívák)		eFt

Mérlegképletek átvétele a Nyitómérleg számlára:

● Eszközök – K oldalra

● Források – T oldalra

T	Nyitómérleg számla	K
Jegyzett tőke	Befektetett eszközök	
Tőketartalék	Anyagok	
Eredménytartalék	Követelések	
Mérleg szerinti eredmény	Értékpapírok	
Beruházási és fejlesztési hitelek	Pénztár	
Rövidlejáratú hitelek	Elszámolási betétszámla	
Szállítók	Aktív időbeli elhatárolások	
Passzív időbeli elhatárolások		

17. ábra. Könyvelés a nyitó mérleg számlára

A nyitómérleg számla ellenszámlái az eszköz számlák, és a forrásszámlák.

T	Forrás számlák	K	→	XXX	T	Nyitómérleg számla	K	→	YYY	T	Eszköz számlák	K
---	----------------	---	---	-----	---	--------------------	---	---	-----	---	----------------	---

18. ábra. Nyitómérleg számla ellenszámlái

Eszközszámlák nyitása:

A nyitás kontrollozása:

T. Eszközszámlák

K. Nyitómérleg számla

Nyitómérleg számla		Eszközszámlák	
T	K	T	K
Jegyzett tőke		Befektetett eszközök	Ny.
		Anyagok	T
Tőketartalék		Követelések	Ny.
Eredménytartalék		Követelések	T
Mérleg sz. eredmény		Értékpapírok	Ny.
		Értékpapírok	T
Ber. és fejl.hitelek		Pénztár	Ny.
		Pénztár	T
Rövidlejáratú hit.		Elismert betétszámla	Ny.
		Elismert betétszámla	T
Szállítók		Aktív időbeli elhatárolások	Ny.
		Aktív időbeli elhatárolások	T
Passzív id. elhat.			

19. ábra. Eszközszámlák nyitása a nyitómérleg számláról

Számszerű példa a nyitás könyvelésére: (adatok az 8. táblázatban szereplő mérlegből)

20. táblázat: Nyitómérleg a főkönyvi számláknak is megfelelő, a mérleg főösszegeit adó sorai

Aktívák		Nyitómérleg01.01.		Passzívák	
A.	Befektetett eszközök	30.000	D.I. Jegyzett tőke	10.000	
B.I.1.	Anyagok	25.000	D.III. Tőketartalék	500	
B.II.	Követelések	22.500	D.IV. Eredménytartalék	500	
B.III.	Értékpapírok	1.500	D.VII. Mérlegszerinti eredmény	2.000	
B.IV.1.	Pénztár	200	F.II.4. Berniázási és fejl. hitelek	20.000	
B.IV.2.	Bankbetétek	4.800	F.III.2. Rövidlejáratú hitelek	25.000	
C.	Aktív időbeli elhatárolások	1.000	F.III.4. Szállítók	25.000	
			G. Passzív időbeli elhatárolások	2.000	
Aktívák összesen		85.000	Passzívák összesen		85.000

Főkönyvi eszközök számlák nyitásának könyvelése:

T	Befektetett eszközök	K	Ny. 30.000.000
T	Anyagok	K	Ny. 25.000.000

T	Követelések	K	Ny. 22.500.000
T	Értékpapírok	K	Ny. 1.500.000

T	Pénztár	K	Ny. 200.000
T	Elszámolási betétszámla	K	Ny. 4.800.000

T	Aktív időbeli elhatárolások	K	Ny. 1.000.000
---	-----------------------------	---	---------------

20. ábra. Főkönyvi eszközszámlák nyitásának könyvelése

Forrásszámlák nyitása:

Nyitás konfirmáció:

1. Nyitó mérlegszámla
K. Forrásszámlák

T	Forrásszámlák	Jegyzett tőke	Ny.	T	Jegyzett tőke	Ny.	T	Nyitó mérlegszámla	K
T	Tőketartalék	Tőketartalék	Ny.	T	Tőketartalék	Ny.	T	Tőketartalék	
T	Eredménytartalék	Eredménytartalék	Ny.	T	Eredménytartalék	Ny.	T	Eredménytartalék	
T	Mérleg szerinti eredmény	Mérleg szerinti eredmény	Ny.	T	Mérleg szerinti eredmény	Ny.	T	Mérleg szerinti eredmény	
T	Beruházási és fejlesztési hitelek	Beruházási és fejlesztési hitelek	Ny.	T	Beruházási és fejlesztési hitelek	Ny.	T	Beruházási és fejlesztési hitelek	
T	Rövidlejáratú hitelek	Rövidlejáratú hitelek	Ny.	T	Rövidlejáratú hitelek	Ny.	T	Rövidlejáratú hitelek	
T	Szállítók	Szállítók	Ny.	T	Szállítók	Ny.	T	Szállítók	
T	Passzív időbeli elhatárolások	Passzív időbeli elhatárolások	Ny.	T	Passzív időbeli elhatárolások	Ny.	T	Passzív időbeli elhatárolások	

21. ábra. Forrásszámlák nyitása a nyitómérleg számláról

T	Jegyzett tőke	Ny. 10.000.000	K	T	Tőketartalék	Ny. 500.000	K
T	Eredménytartalék	Ny. 500.000	K	T	Mérleg szerinti eredmény	Ny. 2.000.000	K
T	Ber. fejl. hitelek	Ny. 20.000.000	K	T	Rövidlejáratú hitelek	Ny. 25.000.000	K
T	Szállítók	Ny. 25.000.000	K	T	Passzív időbeli elhat.	Ny. 2.000.000	K

22. ábra. Főkönyvi forrásszámlák nyitásának könyvelése

A főkönyvi számlák nyitásával kapcsolatos összefoglalás:

Fontos tudni!

● nyitás általában az üzleti év elején (01.01-ei) történik, amikor az előző üzleti év mérlegét az arra jogosult (közgyűlés, taggyűlés, stb.) elfogadta, ez a fordulónapot követő 150 napon belül esedékes. Ekvózi nyitás akkor lehetséges, ha vállalkozást évközben alapítják, illetve év-közben történik az átalakulása.

- a nyitómérleg számla egyenlege az eszközszámlák és a forrásszámlák megnyitása után nulla lesz, tehát megszüntethető
- nyitás után az Eszközszámlák T oldalának összege (nyitó állomány értéke) megegyezik a Forrásszámlák K oldalának (nyitó állomány értékével) összegével
- a főkönyvi számlák az üzleti év végén megszüntetésre kerülnek, adatállományuk díkerül a záró mérlegszámlára, amely szintén technikai jellegű számla.

b. Főkönyvi számlákon évközi gazdasági események könyvelése

Gazdasági események évközi elszámolása a mérlegszámlákon:

A **2.4.2** fejezetben leírt, mérlegvázlatokat okozó négy gazdasági esemény könyvelése az eszköz- és forrás főkönyvi számlákon, a 23. ábra alapján összevonotán, egyszerűsítve, a 24. ábrán egyedileg, részletesen, a nyitás sordán könyvelt értékek együtt.

- Gazdasági esemény: anyagvásárlás 100 eft összegben, készpénzért.
Hatósa: Eszköz nö — Eszköz csökken.
- Gazdasági esemény: mérlegszerrinti eredmény átvétele az eredmény tartalékba.
Hatósa: Forrás nö — Forrás csökken.
- Gazdasági esemény: rövidlejáratú hitel felvétel 5000 eft értékben, és ennek elhelyezése a bankszámlán.
Hatósa: Eszköz nö — Forrás nö.
- Gazdasági esemény: 9000 eft hosszulejratu hitel törlesztése, a bankszámlán elhelyezett összegből.
Hatósa: Eszköz csökken — Forrás csökken.

T		Eszköz számlák		T		Forrás számlák	
	Ny.		85.000.000		Ny.		85.000.000
1.	100.000						
2.							
3.	5.000.000						
4.		9.000.000					
T fő	90.100.000	9.100.000			11.500.000		92.500.000

23. ábra. Gazdasági események megjelenése egyszerűsítve az eszköz és forrás számlákon

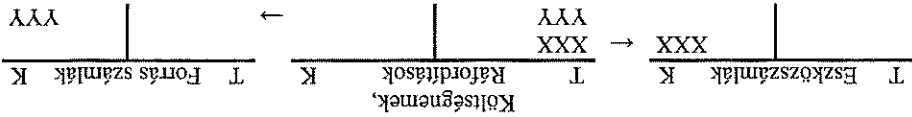
A gazdasági események részletes könyvelése a főkönyvi mérlegszámlákon, lásd a 24. ábrát.

1. Gazdasági esemény: anyagvásárlás 100 eft összegben, készpénzért. Jelen esetben eltekintünk az általános forgalmi adó (áfa) kötelezettségétől.

Gazdasági események évközi elszámolása az eredményszámlákon: (folytatva a korábban megnyitott számlákat).

Költség, ráfordítás számlákon való könyvelés

A költségek, ráfordítások felmerülése (kelelkezése) és növekedése során kelelkezett ellen-számlák (eszközszámlák, és a forrásszámlák) kapcsolata, 25. ábra. Az ábrából látható, hogy a növekedés a "Költségnevek- és Ráfordítások" számlán: az eszközszámlákon csök-kenést, a forrás számlákon növekedést idéz elő.



25. ábra. Költségnevek, ráfordítások számlák ellenszámlái

Ismétlés a **2.7.2.1** fejezetből:

- > a számlát elővezettük, az első eredményt módosító gazdasági eseményt kelelkezettük
- > növekedést a számla T. oldalra könyveltük
- > csökkentést a számla K. oldalra könyveltük
- > általában T. egyenlegük van
- > zárlat során a számlát rendezzük, majd megszüntetjük
- > egyenlegét az Eredmény-kimutatásba vezettük át.

5. Gazdasági esemény: raktári anyagfelhasználás 600.000 Ft értékben (feladás alapján),
25. ábra.

Kontrólas:

T. Anyagköltség 600.000
K. Anyagok 600.000

T	Anyagok	K	T	Anyagköltség	K
Ny. 25.000.000	600.000		600.000		
100.000					

25. ábra. Raktári anyag felhasználásnak könyvelése

Ismétlés a **2.7.2.1** fejezetből:

- > a számlát elővezetjük, az első eredményt módosító gazdasági eseményt keletkeztetjük
- > növekedést a számla K. oldalára könyveljük
- > csökkenést a számla T. oldalára könyveljük
- > általában K. egyenlegük van
- > zárlat során a számlát rendezzük, majd megszüntetjük
- > egyenleget az Eredmény-kimutatásba vezetjük át.

28. ábra. Értékesítés árbevétele és egyéb bevételek számlák ellenszámlái

Értékesítés árbevétele		→	
T	és bevételek	K	Eszközszámlák
	XXX		XXX
T	Forrás számlák		
	YYY		YYY

Értékesítés árbevétele és egyéb bevételek felmerülése (keletkezése) és növekedése során keletkezett ellenszámlák (eszközszámlák) kapcsolata, 28. ábra. Az ábrából látható, hogy az „Értékesítés árbevétele és bevételek” számlán a növekedés az eszköz-számlákon is növekedést, a forrásszámlákon csökkenést idéz elő.

Bevétel számlákon való könyvelés

27. ábra. Bérfuvardíj előírásának könyvelése

T	Fizetendő fuvardíj		
	300.000		
K		T	Szállítók
			25.000.000
			300.000

7. Gazdasági esemény: 300.000 Ft fizetendő bérfuvardíj előírása, 27. ábra.

Konfirmáció:

T. Pénzügyi szolgáltatási díjak 300.000 Ft

K. Beruházási és fejlesztési hitelek 300.000 Ft

26. ábra. Köibér fizetés könyvelése

T	Pénztár		
	Ny. 200.000		
K		T	Köibér
	100.000		50.000
	50.000		

6. Gazdasági esemény: 50.000 Ft köibér kifizetése pénztárból, 26. ábra.

Konfirmáció:

T. Köibér 50.000

K. Pénztár 50.000

A fenti két tétel levonása az adózás előtti eredményből adja a mérlegszerinti eredményt. Az így kapott mérleg szerinti eredményt átvezetjük a Mérlegszerinti eredmény számlára, ezzel az Adózott eredmény technikai jellegű számla meg is szűnik. Az eredményszámok rendezésének egyszerűsített vázlatát a 30. ábra szemlélteti.

● a fizetendő osztalék.
● a társasági adó

Az adózás előtti eredményből meghatározható:

**A költség, ráfordítás, valamint a bevétel számlák egyenleg különbségei ad-
lak az adózás előtti eredményt.**

A rendezés során **valamennyi eredményszámra egyenlegét** átvezetjük az **Adózott eredmény elszámolási számlára**, ami technikai jellegű számla. Az átvezetett egyenle-
gek adják az eredménykimutatás valamelyik sorát.

Eredményszámok rendezése:

első lépésben az eredményszámok (költség, ráfordítás, bevétel) rendezzük, és megha-
tározzuk a számla egyenlegeit
● második lépésben a mérlegszámok (eszköz- és forrásszámlák) zárjuk, és meghatároz-
zuk a számla egyenlegeit.

Az üzleti év végén a teljes könyvvel rendszer, ezen belül a főkönyvi számlákat is le kell
zárni vagy rendezni kell ahhoz, hogy a gazdálkodási időszak mérlegét megvonjuk. A mér-
leg főkönyvi számlákat zárjuk, az eredményszámokat rendezzük a beszámoltot megelőző-
én. A zárlati munkák:

c. A főkönyvi számlák zárása, rendezése

29. ábra. Késztermék eladásnak könyvelése

T		Vevők		K		T		Belföldi értékesítés árbevétele		K	
T. Vevők		K.		Belföldi értékesítés árbevétele		20.000.000 Ft		20.000.000 Ft		20.000.000 Ft	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	
										20.000.000	

Konfirmációs: 8. Gazdasági esemény: kimenő számla alapján 20.000.000 Ft értékben késztermék elada-
sának előírása (a kötelezettség nélkül), 29. ábra.

Mérlegszámlák zárása

A mérlegszámlák zárása a nyitással ellenkező folyamat. Nyitáskor a nyitómérleg adataiból nyitjuk meg a mérlegszámlákat, záráskor viszont a mérlegszámlákat megszüntetve, az adatokat átvisszük a záró mérlegszámlára, majd a záró mérlegbe. A mérleg főkönyvi számlák zárása során meghatározzuk a számlák egyenlegeit, majd az egyenlegeit átirjuk (technikai jelleggel) a számla ellenkező oldalára, ezzel a számla egyenlege nulla lesz és megszüntnek tekinthető. Az átir egyenleg ellenszámlája pedig a Zárómérleg számla lesz, mely szintén technikai jellegű számla.

Eszköz számlák zárása:
Kontroll: T. Zárómérleg számla
K. Eszközszámlák

T	Eszközszámlák	ZF	→	T	Zárómérleg számla
K				K	

31. ábra. Eszközszámlák zárása

30. ábra. Eredmény számlák rendezése

T	Mérleg szerinti eredmény	Mérleg szerinti eredmény	
K			
T	Egyéb rövid lej. kötelezettségek	Osztalék	K

$KE = YYY - XXX$
 $ZF - osztalék = Mérleg szerinti eredmény$

T	Adózott eredmény elszámolása	ZF	
K		XXX	
		YYY	KE

T	Költségcímek, ráfordítások	Eves felmerülés	
K		ZF XXX	
T	Értékesítés árbevételei és bevételek	ZF YYY	Eves keletkezés
K			

1	számloasztlly	Befektetett eszközök
13	számloacsopot	Műszaki berendezések, gépek, gépjárművek
131	számlo	Termelő gépek, berendezések, szerzőszámok, gyártóeszközök
1311	alszámlo	Növénytermesztés gépei
13111	resztelő számlo	Talajművelés gépei

A főkönyvi számok az évközi gazdasági események rögzítésére szolgálnak, és a mérleg illetve az eredménykimutatás egy-egy sorát képviselik. Mivel nagyon sok gazdasági esemény fordul elő, különösen akkor, ha a vállalkozás többféle tevékenységet végez, ezért szükséges a könyvelési főkönyvi számok rendszerezése. A főkönyvi számok rendszerbe foglalásai a **számloakereit** biztosítja. A számloakereit felépítésénél a decimális számozási rendszer került alkalmazásra. Ez azt jelenti, hogy az egymásra épülő számok 10-es csoportokban hierarchikus rendszert alkotnak, az alábbiak szerint, például az 1. számloasztllyból vettük:

2.7.2.3. Főkönyvi számok rendszerezése

(Az X, Y, Q, P betűk a Tartozik és Követel oszlopok összeget jelentik)

Összesen:		X = Y		Q = P	
száma	megnevezése	T	K	T	K
Főkönyvi számlo		Főösszeg		Egyenleg	

21. táblázat: A főkönyvi kivonat felépítése:

A vállalkozás főkönyvi számloinak zárásakor, a beszámoló készítése előtt, **főkönyvi kivonatot** készít. A főkönyvi kivonat a megnyitott számlo adatállományáról készített összesítő kimutatás. A főkönyvi kivonattal ellenőrizhetők a könyvelés évközi hibái, pl. a „Főösszeg” és az „Egyenleg” T. oldalak összegének egyezősége a K. oldalak összegével. Ebben az esetben addig nem lehet tovább lépni a zárás folyamán, míg az egyezőségi hibát meg nem találják.

32. ábra. Forrásszámlo zárása

T	Zárómértékszámlo	K	(Források) ZE	→	T	Forrásszámlo	KE
---	------------------	---	---------------	---	---	--------------	----

Forrásszámlo zárása:
Konfirozás:
T. Forrásszámlo
K. Zárómértékszámlo

A Szt. az egységes számlakereket adja meg a vállalkozások részére, amelyben kötelező jelleggel ír elő szabályokat.

Az egységes számlakeret felépítése a táblázatban található.

22. táblázat: Egységes számlakeret felépítése

Számla- osztály száma	Számlaosztály megnevezése			A számlák jellege
	1. Befektetett eszközök	2. Készletek	3. Követelések, pénzügyi eszközök, és időbeli elhatárolások	
4.	Források	Forrásszámlák		Mérleg- számlák
5.	Költségmek	Költségsszámlák		
6.	Költséghelyek, általános költségek	Költségsszámlák		Költségsszámlák
7.	Tevékenységek költségei	Költségsszámlák		
8.	Ertekezítés elszámolt önköltsége és ráfordítások	Ertekezítés elszámolt önköltsége és ráfordítások		Ertekezítés elszámolt önköltsége és ráfordítások
9.	Ertekezítés árbevétele és bevételek	Ertekezítés elszámolt önköltsége és ráfordítások		
0.	Nyilvántartási számlák	Nyilvántartási számlák		Technikai jellegű számlák

A számlaosztályok tartalmát és azok értelmezését, mint a mérleg és az eredménykimutatás tételről már megtanultuk, lásd a **2.4.1-2.5.2** fejezeteket, itt csak röviden újra összefoglaljuk a korábbi ismereteinket.

1. számlaosztály – Befektetett eszközök:

Az immateriális javak, a tárgyi eszközök (idesorolva a henzszzállalokat és a beruházásokat) befektetett pénzügyi eszközök nyilvántartására szolgálnak.

2. számlaosztály – Készletek:

Vásárolt és saját előállítású anyagok, áruk, késztermékek, növénydek, hízó- és egyéb állatok valamint a befektetett termelés és felkész termékek nyilvántartására szolgálnak.

3. számlaosztály – Követelések, pénzügyi eszközök és aktív időbeli elhatárolások:

A készletek (2. számlaosztályban található) kivételével a forgoeszközök (a vevőkkel, adó-sokkal, munkavállalókkal, tagokkal, állammal szembeni követelések, értékpapírok, pénzsz-közök) valamint az aktív időbeli elhatárolások nyilvántartására szolgálnak.

4. számlaosztály – Források:

Az eszközök forrásait itt mutatjuk ki. Ide tartozik a saját tőke, a célitartalékok, a hosszú- és rövidlejáratú kötelezések valamint a passzív időbeli elhatárolások.

Az eredménykimutatás elkészítéséhez, a mérlegszerinti eredmény meghatározásához szük-séges adatok nyilvántartását az 5. és a 8-9. számlaosztály számlái tartalmazzák.

5. számlaosztály – Költségmek:

A költségeket költségmek szerinti csoportosításban tartalmazzák, az alábbiak szerint:

- anyagi költség
- igénybeveit szolgáltatások és egyéb szolgáltatások költségei
- bérköltség, személyi jellegű egyéb kifizetések, bérjárulékok
- értékcsokekkenési leírás.

8. számlaosztály – Értékesítés elszámolt önköltsége és ráfordítások:
A számlaosztály tartalma annak megfelelően változik, hogy a vállalkozás az összköltségen vagy a forgalmi költségén alapuló eredmény-kimutatást választotta.

23. táblázat: 8. számlaosztály tartalma

Összköltség eljárással készülő eredménykimutatás esetén	• anyagi/jellegű ráfordítások • igénybe vett szolgáltatások értéke • egyéb szolgáltatások értéke • eladott áruk beszerzési értéke • eladott (közvetített) szolgáltatások értéke • személyi jellegű ráfordítások • értékesítési leírás - bérutalások - értékesítéskénti leírás • egyéb ráfordítások • pénzügyi műveletek ráfordításai • rendkívüli ráfordítások • eredményi terhelő adók
Forgalmi költség eljárással készülő eredménykimutatás esetén	• értékesítés elszámolt közvetlen költségei • értékesítés elszámolt közvetlen költségei • értékesítés közvetlen költségei - értékesítés elszámolt közvetlen költsége - eladott áruk beszerzési értéke - eladott (közvetített) szolgáltatások értéke - értékesítés közvetlen költségei - értékesítési, forgalmazási költségek - egyéb általános költségek • egyéb ráfordítások • pénzügyi műveletek ráfordításai • rendkívüli ráfordítások • eredményi terhelő adók

9. számlaosztály – értékesítés árbevétele és egyéb bevételek:

Ebben a számlaosztályban kell kimutatni az értékesítés (belföldi és export) árbevételeit, az egyéb bevételeket, a pénzügyi műveletek bevételeit, és a rendkívüli bevételeket.
A fenti 7 számlaosztály használatát kötelező jellegű a vállalkozások kétfős könyvvitelében, addig a fennmaradó 3 számlaosztály használatát a vállalkozás dönti el, amikor a **saját számlarendjét** alakítja ki.

A 6-7. számlaosztály – költséghelyek, általános költségek – Tévékenységek költségei:

Ezek a számlaosztályok alkalmazása különböző vezetői információkat biztosítanak, alkalmazsak a vállalkozáson belüli termelőegységek önálló költséggazdálkodásának kimutatására.
Az 5., 6., 7. számlaosztály együttes alkalmazása lehetővé teszi a költségek költségne-
menként, költséghe-lyenként és költségviselőnként való kimutatására.

A 0. számlaosztály azokat a nyilvántartási számlákat tartalmazza, amelyeken kimutatott te-
lekek az adott üzleti év mérlegszerinti eredményét, valamint a mérleg fordulónapi saját tőke-
összeget közvetlenül nem befolyásolják.

A kért könyvvel vezetô vállalkozások az egységes számlakeret előírásainak megfelelően saját használatu számlarendet készítenek. A saját használatu számlarend tartalmazza az alkalmazandó számlatípusokról, és a szöveges számlarendet.

Számlatípusok tartalmazza a vállalkozásban alkalmazásra kijelölt számlák számjelét és megnevezését.

Szöveges számlarend az alábbiakat tartalmazza:

- a számla tartalmát, a növekedés és csökkenés jogcímek
- a főkönyvi számla és az analitikus nyilvántartás kapcsolata
- az alkalmazott bizonylati rendet.

32. ábra számlaszervezők feladatai:

1. Beszerzések
 - a. Immateriális javak és tárgyi eszközök beszerzés számlájáról
 - b. Készlet beszerzés számlájáról
 - c. Készlet beszerzés készpénzért

2. Felhasználás

- a. Erőforrásokkal való elszámolás
- b. Munkabérek (jövedelem) elszámolása
- c. Készletfelhasználás elszámolása

3. Erőforrásokkal való elszámolás

4. Egyéb ráfordítások, Pénzügyi műveletek ráfordításai, Rendkívüli ráfordítások

5. Egyéb bevételek, Pénzügyi műveletek bevételei, Rendkívüli bevételek elszámolás